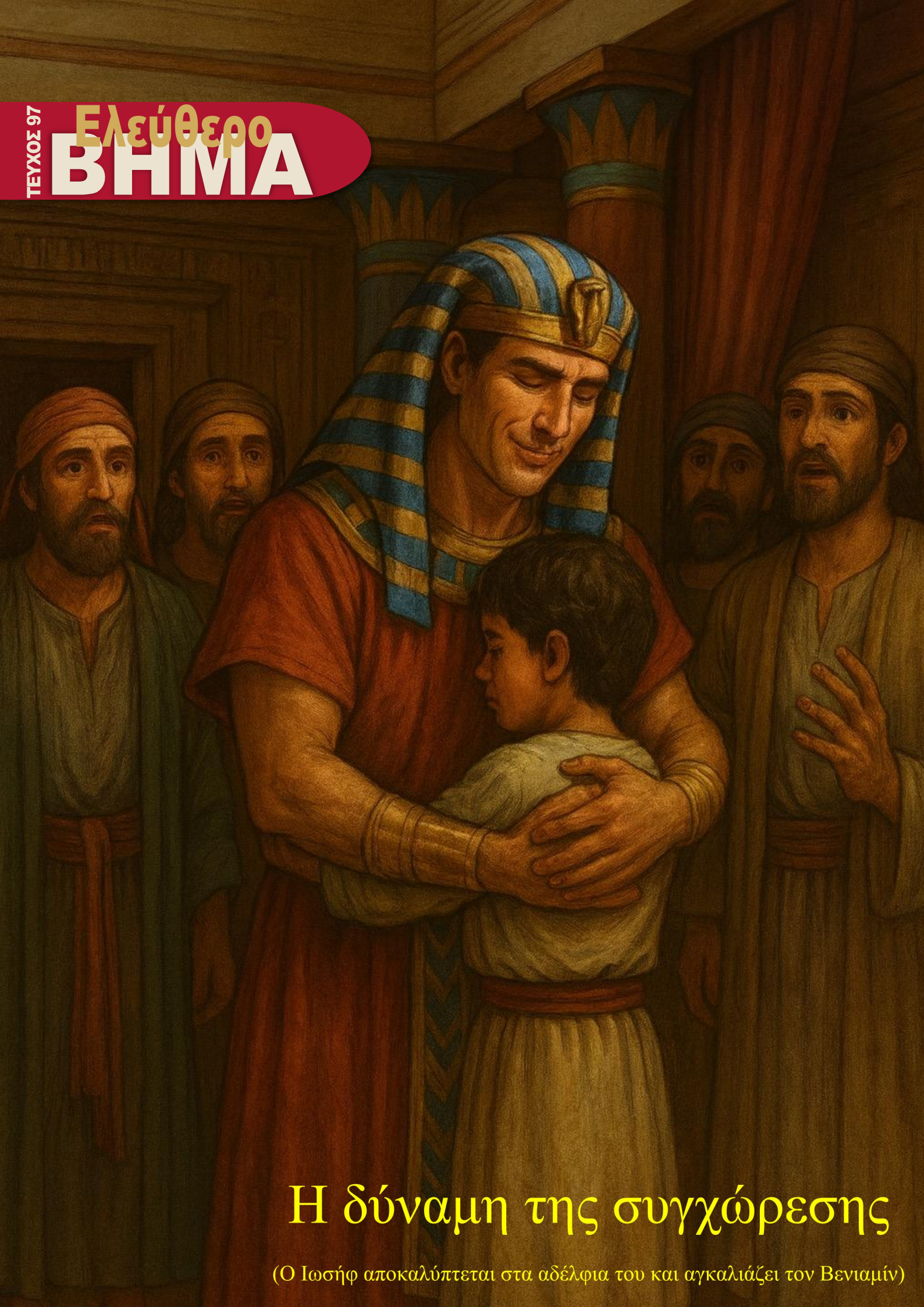
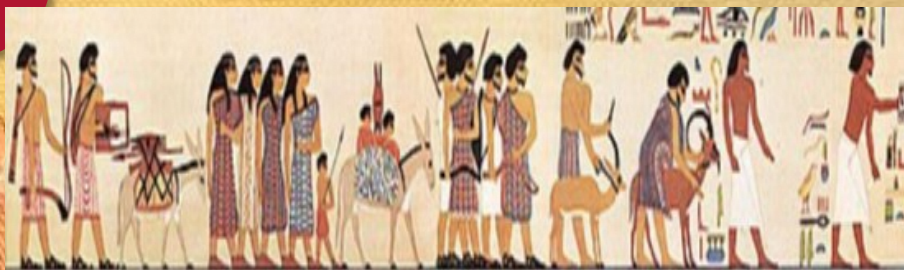

Η δύναμη της συγχώρεσης

(Ο Ιωσήφ αποκαλύπτεται στα αδέλφια του και αγκαλιάζει τον Βενιαμίν)

Περιεχόμενα

Ιωσήφ, προτύπωση του Χριστού	... 03
Η πληρωμή του Ιακώβ για τις απάτες του	... 04
Η Αίγυπτος την Εποχή του Ιωσήφ	... 08
Η αδυναμία του Ιακώβ προς τον Ιωσήφ ...	... 13
Ο Δημήτρης Μπόμπος αναχώρησε	... 15
Η αντίσταση του Ιωσήφ στη γυναίκα του Πετεφρή	... 16
Πως δημιουργούνται οι δογματικές διαφορές	... 18
"Εσείς ρωτάτε, εμείς απαντάμε"	... 23
Εκκλησιαστικά	... 27
Εκκλησίες της Κοινωνίας ΕΕΕΕ	... 28
Προφητικοί Στοχασμοί	... 31

Ιωσήφ, προτύπωση του Χριστού

Ο Ιωσήφ, ένας από τους κεντρικούς ήρωες του βιβλίου της Γενέσεως, θεωρείται μία από τις λαμπρότερες προτυπώσεις του Ιησού Χριστού. Η ζωή του, γεμάτη δοκιμασίες, αδικία, ταπείνωση αλλά και δόξα, δεν αποτελεί απλώς μια δραματική ιστορία προσωπικής αποκατάστασης, αλλά προεικονίζει την πορεία του Χριστού: από την απόρριψη στην εξύψωση, από τον πόνο στη Σωτηρία των ανθρώπων.

Ας δούμε τα κοινά στοιχεία που παρουσιάζουν η ζωή του Ιωσήφ με αυτήν του Χριστού.

Ο Ιακώβ αγαπά τον Ιωσήφ «περισσότερο από όλους τους γιούς του» (Γεν. 37: 3). Ομοίως ο Πατέρας, φανερώνει στον Ιορδάνη για τον Ιησού: «αυτός είναι ο Υιός μου ο αγαπητός». Η στοργή αυτή γίνεται αφορμή φθόνου από τους αδελφούς του Ιωσήφ, όπως και ο Χριστός από φθόνο παραδόθηκε στους εχθρούς Του (Ματθ. 27:18).

Ο Ιωσήφ διώκεται από τους ίδιους τους αδελφούς του, οι οποίοι τον ρίχνουν στον λάκκο και σχεδιάζουν τον θάνατό του. Κατ' αναλογία, ο Χριστός θα παραδοθεί από τον ίδιο τον μαθητή Του, τον Ιούδα, ενώ το συνέδριο των Ιουδαίων συνωμοτεί για τη θανάτωσή Του.

Ο Ιωσήφ πωλείται από τα αδέρφια του στους Ισμαηλίτες «για είκοσι αργύρια». Ο Χριστός θα προδοθεί για «τριάντα αργύρια». Η πώληση του αθώου νέου προτυπώνει την προδοσία του Μεσσία. Καί στις δύο περιπτώσεις, η προδοσία είναι αποτέλεσμα της ανθρώπινης πλεονεξίας.

Ο Ιωσήφ κατέρχεται στην Αίγυπτο ως δούλος. Ο Χριστός, «κενώνει εαυτόν, μορφή δούλου λαβών». Η Αίγυπτος του Ιωσήφ είναι η εικόνα του κόσμου της φθοράς όπου ο Χριστός εισέρχεται για να λυτρώσει τον άνθρωπο από τη δουλεία της αμαρτίας.

Ο Ιωσήφ συκοφαντείται από τη γυναίκα του Πετεφρή και ρίχνεται στη φυλακή χωρίς να φταίει. Αντίστοιχα, ο Χριστός υφίσταται άδικη κρίση, ψευδομαρτυρίες και καταδίκη. Και ο Ιωσήφ και ο Χριστός παραμένουν σιωπηλοί, πράοι και ακλόνητοι εν μέσω αδικίας.

Ο Ιωσήφ, μέσω της σοφίας που του χαρίζει ο Θεός, ανυψώνεται σε δεύτερο «επάνω σε ολόκληρη τη γη της Αιγύπτου». Ο Χριστός, μετά την ταπείνωση του Σταυρού, ανασταίνεται και «κάθεται στα δεξιά του Πατρός». Η δια-

δρομή από τον λάκκο στη δόξα είναι η ίδια διαδρομή που ο Χριστός θεμελιώνει με την Ανάσταση.

Ο Ιωσήφ σώζει την οικογένειά του από τον λιμό. Δεν κρατά μνησικακία, αλλά προσφέρει συγχώρεση. Η κορυφαία δήλωσή του «εσείς θελήσατε κακό εναντίον μου, ο Θεός όμως θέλησε να το μεταστρέψει σε καλό» (Γεν 50:20) προαναγγέλλει το μυστήριο του Σταυρού: αυτό που φαίνεται ως ήττα γίνεται μέσω Σωτηρίας. Αντίστοιχα, ο Χριστός σώζει τον κόσμο όχι με εκδίκηση αλλά με την ταπείνωση και την αγάπη Του.

Όταν ο Ιωσήφ αποκαλύπτεται στα αδέρφια του, εκείνα μένουν έντρομα, όμως εκείνος προσφέρει ειρήνη. Το ίδιο και ο αναστημένος Χριστός, όταν παρουσιάζεται στους μαθητές του που τον εγκατέλειψαν τους λέει «ειρήνη σε εσάς».

Ο Ιωσήφ δεν είναι απλώς ηθικό πρότυπο· είναι βιβλική εικόνα της θείας οικονομίας. Η ζωή του είναι «σκιά» και «τύπος» του Χριστού, που είναι το Αρχέτυπο και η αλήθεια.

Ο Χριστός είναι ο αληθινός Ιωσήφ: Αγαπητός του Πατρός, Αθώος που αδικείται, Δούλος που ταπεινώνεται, Αναστημένος που σώζει, Αδελφός που συγχωρεί.

Η Παλαιά Διαθήκη ανοίγει δρόμο στην Καινή. Στη ζωή του Ιωσήφ προαναγγέλλεται η απέραντη αγάπη του Θεού, που φανερώνεται πλήρως στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού.

Αμήν.

Η πληρωμή του Ιακώβ για τις απάτες του

Παναγιώτης Πεπονάκης

Κάποιες φορές όταν μελετούμε την Γραφή τείνουμε να αθώσουμε κάποιους από τους πρωταγωνιστές γεγονότων, επειδή επέλεξαν τελικά να εμπιστευτούν τον Θεό στην ζωή τους. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και ο Ιακώβ. Ένας άνθρωπος ο οποίος κατά γενική ομολογία ενώ έκανε συγκεκριμένες αρνητικές επιλογές, στην συνέχεια εκζήτησε τον Θεό, τον εμπιστεύτηκε και ο Θεός τον ευλόγησε. Το όλο ζήτημα όμως δεν είναι το πώς εμείς βλέπουμε τα γεγονότα και βγάζουμε τα δικά μας συμπεράσματα, αλλά το πώς ο Θεός τα βλέπει και ενεργεί.

Στο άρθρο μας λοιπόν αυτό, θα εξετάσουμε την συμπεριφορά του Ιακώβ, την εκζήτηση του να πάρει αυτός τα πρωτοτόκια αντί του αδελφού του, αλλά και τις πρακτικές που εφάρμοσε και τι αποτελέσματα επέφεραν αυτές στην μέτεπειτα ζωή του.

Κάτι που πρέπει να ξεκαθαρίσουμε εξ αρχής είναι αυτό που λέει η Γραφή για τον Ιακώβ και για τον Ησαΰ τον αδελφό του.

«Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαΰ ἐμίσησα» (Ρωμ. 9:13 & Μαλ. 1:2-3).

Ο Θεός βλέπει από την μια μεριά τον Ησαΰ ο οποίος ενώ είναι ο πρωτότοκος και ως εκ τούτου του ανήκουν τα πρωτοτόκια και η ευλογία, εκείνος τα καταφρονεί, αδιαφορεί γι' αυτά και δεν τους δίνει την πρέπουσα αξία που έχουν.

Από την άλλη ο Θεός βλέπει τον Ιακώβ που ενώ κανονικά είναι εκτός των ευλογιών του πατέρα του, εκείνος τα ποθεί και μεταχειρίζεται παντοίους τρόπους για να πάρει αφενός τα πρωτοτόκια και αφετέρου την ευλογία. Αυτή η εκζήτηση αφενός και η απόρριψη αφετέρου είναι εκείνα που κάνουν τον Θεό να δηλώσει «Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαΰ ἐμίσησα».

Όμως άλλο είναι η αγάπη του Θεού και άλλο είναι η δικαιοσύνη Του. Η αγάπη έλκει τον Ιακώβ που θέλει και αγωνίζεται να μπει (ακόμα και με όχι τόσο ευθύ τρόπο) μέσα στα σχέδια ευλογίας του Θεού. Ενώ από την άλλη η δικαιοσύνη του Θεού φέρνει στην ζωή του Ιακώβ την ανταπόδοση που του πρέπει για όλες τις απάτες και δολοπλοκίες του.

Οι απάτες που έκανε.

α) Εκμεταλλεύτηκε τον αδελφό του και πάνω στην αδυναμία του, λόγω της πείνας που είχε ο Ησαΰ, τού ζήτησε να του πουλήσει τα πρωτοτόκια. (Γεν. 25:29-33).

Η απάτη στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι όχι ότι εξαγόρασε τα πρωτοτόκια, αλλά ότι βρήκε τον αδελφό του σε μια στιγμή αδυναμίας (που πεινούσε πάρα πολύ) και τότε τον εκμεταλλεύτηκε. Αντί σαν αδελφός να βοηθήσει - προσφέροντας φαγητό στον πεινασμένο, εκείνος τότε που ο αδελφός του έβλεπε μόνο την πείνα του, ζήτησε να του πουλήσει τα πρωτοτόκια για ένα πιάτο φακή. Θα μπορούσε να καλέσει σε κάποια άλλη ώρα τον αδελφό του και όμορφα, ωραία και καλά να ζητήσει να του πουλήσει τα πρωτοτόκια. Μια καθόλα νόμιμη και σωστή δοσοληψία.

Βέβαια κάλλιστα εδώ τίθεται το ερώτημα, θα πουλούσε ο Ησαΰ κάτω από αυτές τις συνθήκες τα πρωτοτόκια; Αυτό είναι ένα καλό υποθετικό ερώτημα. Την απάντηση όμως δεν μπορούμε να την ξέρουμε. Αντ' αυτού έχουμε την πώληση των πρωτοτοκίων από τον Ησαΰ προς τον Ιακώβ κάτω από αυτές τις συνθήκες.

β) Συμφώνησε στην πρόταση της μάνας του, να εξαπατήσει τον πατέρα του, για να πάρει την ευλογία. («ἐλθὼν ὁ ἀδελφός σου μετὰ δόλου ἔλαβε τὴν εὐλογίαν σου» Γεν. 27:36).

Κάτι το οποίο είναι αρνητικό και πρέπει να το υπογραμμίσουμε είναι η μεροληπτική αγάπη των γονιών. Ο Ισαάκ αγαπά τον Ησαΰ που είναι κυνηγός και του φέρνει τα μεζεδάκια που του αρέσουν, ενώ η Ρεβέκκα αγαπά τον Ιακώβ που είναι άνθρωπος του σπιτιού (Γεν. 25:27-28).

Όταν λοιπόν η Ρεβέκκα κάλεσε τον Ιακώβ και του έκανε γνωστή την απόφαση του πατέρα του, να ευλογήσει τον αδελφό του, βλέπουμε καθαρά την μεροληπτική αγάπη που είχε για τον μικρότερο γιο της. Είναι αυτή που, για να πάρει ο αγαπημένος της γιος την ευλογία καταστρώνει σχέδια για να επιτύχει τον σκοπό της.

Ο καθένας βέβαια έχει τις ευθύνες του ενώπιον των ανθρώπων αλλά και του Θεού. Η Ρεβέκκα αποφάσισε να ενεργήσει με αυτόν τον τρόπο. Ο Ιακώβ όμως ήταν αυτός που συμφώ-

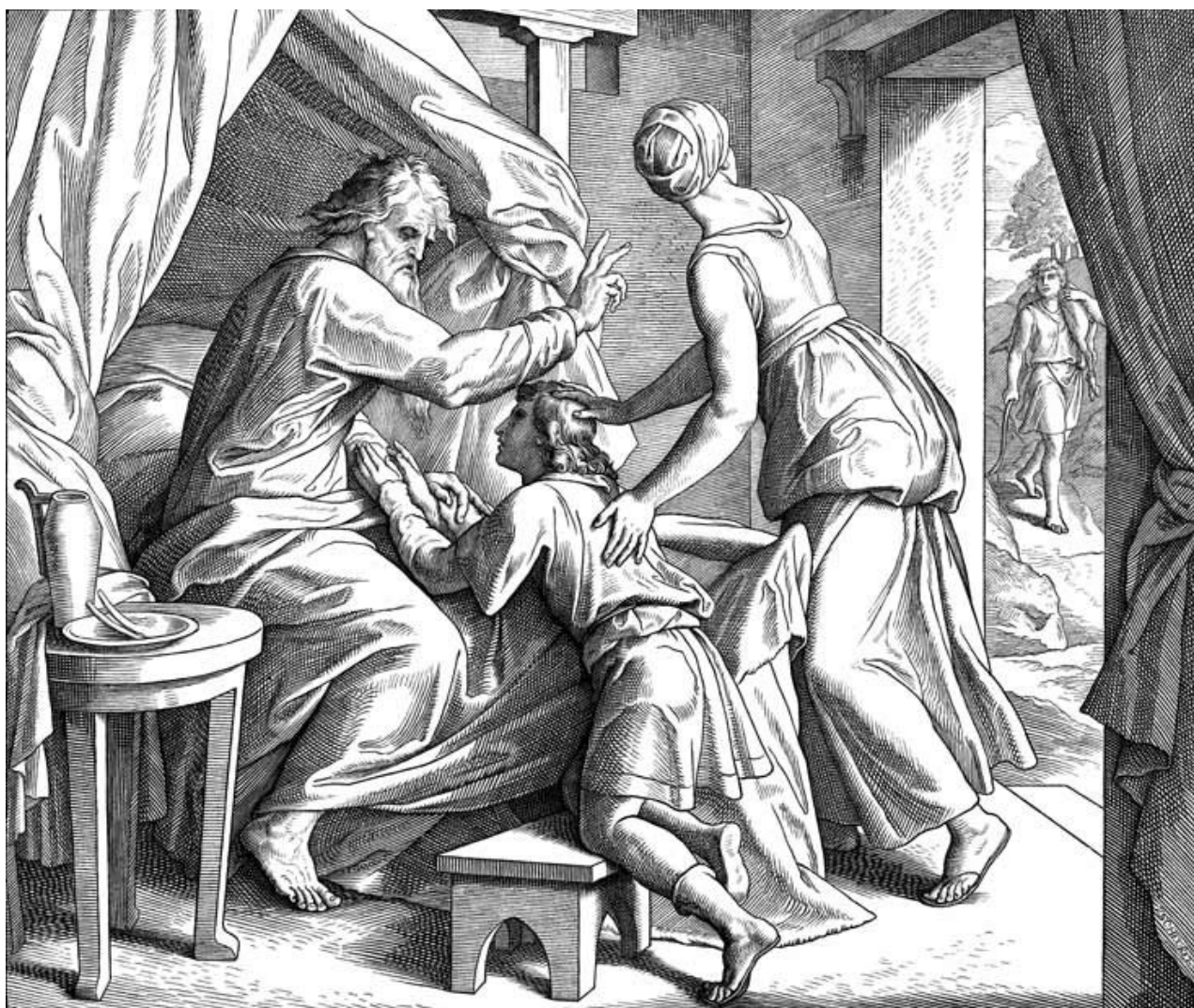
νησε με όσα του πρότεινε η μητέρα του. Θα μπορούσε κάλλιστα να μην δεχτεί να κάνει όλες αυτές τις δολοπλοκίες. Το γεγονός ότι συμφώνησε, τον έκανε πλήρη συνένοχο και πρωταγωνιστή της απάτης.

γ) Ο Ιακώβ προκειμένου να εξαπατήσει τον πατέρα του, μεταμφιέστηκε. Πήρε το δέρμα των κατσικιών και το έβαλε στα χέρια του και στον σβέρκο του. Είπε ψέματα ότι είναι ο Ησαύ (Γεν. 27:19), καθώς στις ερωτήσεις του πατέρα του, απαντά ευθέως ότι είναι ο Ησαύ, εξαπατώντας τον για να μπορέσει να υποκλέψει την ευλογία.

κατάλληλη ώρα θα πληρώσει καθώς ό,τι έκανε, θα του κάνει αργότερα ο πεθερός του.

Ο διαχρονικός «νόμος της ανταπόδοσης»

Ο Θεός δια μέσου των αιώνων έχει θέσει σε εφαρμογή τον «νόμο της ανταπόδοσης». Από την αρχή της ιστορίας του ανθρώπου πάνω στην γη ισχύει αυτός ο νόμος. Άλλοτε ως άγραφος και άλλοτε ως γραμμένος. Άλλοτε να εφαρμόζεται απευθείας εκ μέρους του Θεού και άλλοτε μέσω ανθρώπων που καθοδηγούνται τρόπον τινά από Εκείνον. Άλλες φορές επιτρέπει ο Θεός να εξελιχτούν έτσι τα γεγονότα ώστε να γίνει η ανάλογη ανταπόδοση.

Ο Ισαάκ ευλογεί τον Ιακώβ

Η θέση του Θεού

Την εκζήτηση του Ιακώβ, ο οποίος, μεταχειριζόμενος διάφορες μεθοδίες, προσπαθεί να καταφέρει να αποκτήσει τα πρωτοτόκια, ο Θεός την αποδέχεται, αφού εκείνος που του ανήκουν τα περιφρονεί. Γι' αυτό και δήλωσε αργότερα Μαλ. 1:2-3, «Τον Ιακώβ αγάπησα ενώ τον Ησαύ μίσησα». Αγαπάει μεν και τον βάζει μέσα στα αιώνια σχέδια του, αλλά δεν τον αθώνει για τις απάτες που έκανε. Γι' αυτές στην

Ο νόμος αυτός πάντοτε είναι σε ισχύ. Είτε αφορά πρόσωπα της Παλαιάς Διαθήκης είτε αφορά τα πρόσωπα της Καινής Διαθήκης, δηλαδή εμάς. Μερικά παραδείγματα για να μπορέσουμε να αντιληφθούμε την διαχρονική ισχύ του νόμου αυτού.

(Γεν. 9:6) «ὅστις χύσῃ αἷμα ἀνθρώπου, ὑπὸ ἀνθρώπου θέλει χυθῇ τὸ αἷμα αὐτοῦ».

Στο παραπάνω εδάφιο μιλάει ο Θεός στον Νώε και τα παιδιά του. Άρα τα όσα λέει απευ-

θύνονται σε όλους γενικά τους ανθρώπους.

(Γεν. 42:21 - 22) «Καὶ εἶπεν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, Ἀληθῶς ἔνοχοι εἴμεθα διὰ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καθότι εἶδομεν τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε παρεκάλει ἡμᾶς καὶ δὲν εἰσηκούσαμεν αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἐπῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ θλίψις αὕτη. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Ῥουβὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων, Δὲν εἶπον πρὸς ἐσᾶς λέγων, Μὴ ἁμαρτήσητε κατὰ τοῦ παιδίου, καὶ δὲν εἰσηκούσατε; διὰ τοῦτο, ἰδοὺ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκζητεῖται.»

Τα αδέλφια του Ιωσήφ αν και έχουν περάσει περίπου 30 χρόνια από το γεγονός της πώλησης του αδελφού τους, νιώθουν ότι τώρα ήρθε η ώρα της ανταπόδοσης για την πράξη τους αυτή.

(Εξοδ. 22:22-24) «Οὐδεμίαν χήραν ἢ ὀρφανὸν δὲν θέλετε καταθλίψει. 23 Ἐάν κατα-

Ἀδωνιβεζέκ· ἑβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου· καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτως ἀνταπέδωκέ μοι ὁ Θεός. καὶ ἄγουσιν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ.

Ἡ ανταπόδοση του Θεοῦ ἐπὶ του Ἀδωνιβεζέκ με τον ἴδιο ακριβῶς τρόπο που ἐκεῖνος ἔκανε στους 70 βασιλιάδες, κόβοντας τους τα δάκτυλα των χειρῶν καὶ των ποδιῶν τους. Δύο ἀκόμα παραδείγματα ἀπὸ την ΠΔ ὅπου ἡ Γραφή ἐπαναλαμβάνει τὸν νόμο τῆς ανταπόδοσης.

(Αβδ. 1:15) «...καθὼς ἔκαμες θέλει γείνει εἰς σέ· ἡ ἀνταπόδοσίς σου θέλει στρέψει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν σου».

Ο Ιακώβ στην αγκαλιά του Ησαΐ

θλίψητε αὐτοὺς ὅπωςδὴποτε καὶ βοήσωσι πρὸς ἐμέ, θέλω ἐξάπαντος εἰσακούσει τῆς φωνῆς αὐτῶν, 24 καὶ ὁ θυμὸς μου θέλει ἐξαφθῇ καὶ θέλω σᾶς θανατώσει ἐν μαχαίρᾳ· καὶ αἱ γυναῖκές σας θέλουσιν εἶσθαι χῆραι καὶ τὰ τέκνα σας ὀρφανά».

Ὁ Θεὸς φανερώνει στους Ἰσραηλίτες τὸ πὼς θα ἐνεργήσει στὴν περίπτωση που ἐκεῖνοι δὲν σεβαστοῦν καὶ δὲν ἐλεήσουν τις χήρες καὶ τα ὀρφανὰ που βρίσκονται κοντά τους. Τους ἐξηγεῖ ὅτι ὅπως αὐτοὶ θα φερθοῦν με τὸν ἴδιο τρόπο καὶ Ἐκεῖνος θα ἐνεργήσει ἀνταποδίδοντας ὥστε τὰ δικά τους παιδιά νὰ μείνουν ὀρφανὰ καὶ οἱ γυναῖκες τους νὰ μείνουν χήρες.

(Κριτ. 1:6-7) καὶ ἔφυγεν Ἀδωνιβεζέκ, καὶ κατέδραμον ὀπίσω αὐτοῦ καὶ ἐλάβοσαν αὐτὸν καὶ ἀπέκοψαν τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ τὰ ἄκρα τῶ ποδῶν αὐτοῦ. 7 καὶ εἶπεν

(2 Σαμ. 3:39) «...ὁ Κύριος θέλει κάμει ἀνταπόδοσιν εἰς τὸν ἐργάτην τῆς κακίας κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ».

Καὶ τρεῖς περιπτώσεις ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη ὅπου φαίνεται ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀνταπόδοσης ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερα σε ἰσχύ.

(Ματθ. 26:52 «Ἐπίστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· διότι πάντες ὅσοι πιάσωσι μάχαιραν, διὰ μαχαίρας θέλουσιν ἀπολεσθῇ».

(2 Θεσ. 1:6) «Ἐπειδὴ εἶναι δίκαιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνταποδώσῃ θλίψιν εἰς τοὺς ὅσοι σᾶς θλίβουσιν».

(Αποκ. 13:10) «Ὅστις φέρει εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· ὅστις φονεύσῃ μὲ μάχαιραν, πρέπει αὐτὸς νὰ φονευθῇ μὲ μάχαιραν».

Ἡ πληρωμὴ τοῦ Ιακώβ με βάση τὸν «νόμο τῆς ἀνταπόδοσης».

α) Ἡ πρώτη ἀπάτη που ἔκανε ἦταν τότε που βρήκε τὸν ἀδελφὸ του σε κατάσταση ἀδυναμίας καὶ τοῦ ζήτησε νὰ του πουλήσῃ τα πρωτόκια, βάζοντας τὸν νὰ ὀρκιστεῖ ὅτι του τα πουλάει γιὰ ἓνα πιάτο φακὴ. Τώρα λοιπὸν καθὼς αὐτὸς ζητᾷ νὰ πάρει γιὰ γυναῖκα τὴν αὐτὴν που ἀγαπάει καὶ ἐνῶ ὁ πεθερὸς του δείχνει ὅτι συμφωνεῖ, τελικὰ τὸ βράδυ ὅταν ἔχει πέσει τὸ σκοτάδι, τοῦ στέλνει τὴν ἀδελφὴ τῆς, τὴν

Λεία. Ο Ιακώβ δεν το κατάλαβε παρά όταν ξημέρωσε και την είδε στο φως του ήλιου.

Τότε όμως ήταν πια αργά, διότι είχε κοιμηθεί και συννευρεθεί ερωτικά όλη την νύκτα με την Λεία.

Πάνω στην αδυναμία του (όπως έκανε και αυτός με τον αδελφό του) ο πεθερός του τον εξαπάτησε. Δούλεψε επτά χρόνια για να πάρει την Ραχήλ που αγαπούσε, και όταν ήρθε η ώρα να γίνει γυναίκα του αντ' αυτής του δόθηκε η αδελφή της.

β) Ο Ιακώβ για να πάρει τα πρωτοτόκια έδωσε ένα πιάτο φακή. Μια εξευτελιστική τιμή για ένα τόσο μεγάλο προνόμιο.

Πρέπει μέσα του να καυχιόταν για αυτήν την δοσοληψία που έκανε με τον πρωτότοκο αδελφό του. Τώρα όμως ήρθε η σειρά του πεθερού του να καυχηθεί για την συμφωνία που ανάγκασε τον Ιακώβ να κάνει μαζί του.

Επτά επιπλέον χρόνια δουλειάς δεν ήταν και λίγα, για μια γυναίκα που στην ουσία δεν την ήθελε και ούτε του άρεσε. Τώρα είναι αναγκασμένος για να πάρει την Ραχήλ, αυτήν που ήθελε από την αρχή, να δουλέψει άλλα επτά χρόνια στον πεθερό του. Όσο έξυπνος νόμιζε ότι ήταν και κατάφερε να αγοράσει τα πρωτοτόκια, σε τόσο εξευτελιστικά μικρή τιμή, τώρα βρέθηκε κάποιος άλλος πιο έξυπνος από αυτόν να του πουλήσει κάτι που δεν το ήθελε αφενός, αλλά να το πληρώσει και σε μια τόσο ακριβή τιμή. Ζημίωσε τον αδελφό του και τώρα ήρθε η σειρά του να είναι αυτός ο ίδιος, ο ζημιωμένος.

γ) Έφυγε από την οικογένεια του πατέρα του επειδή τον φθόνησε ο αδελφός του και κινδύνεψε να τον σκοτώσει. Τώρα στην ξενιτειά που βρίσκεται, εισπράττει την αδικία κατ' επανάληψη καθώς ο Λάβαν βλέποντας ότι ο Θεός τον ευλογεί, του αλλάζει ξανά και ξανά τον μισθό του (Γεν. 31:41). Επίσης διαπιστώνει ότι ο Λάβαν και οι γιοι του αρχίζουν να τον βλέπουν περίεργα (Γεν. 31:1-2), διότι αυξάνεται η παρουσία του ενώ η δική τους όχι. Ο Ιακώβ έσπειρε με τις επιλογές του προς τον αδελφό του και τώρα θερίζει την αδικία και τον φθόνο από τον πεθερό του και τα κουνιάδια του. Βέβαια μέσα σε όλες αυτές τις αδικίες, ο Θεός, τον οποίο επέλεξε να είναι Θεός του, είναι μαζί του και τον ευλογεί πολλαπλασιάζοντας τα κοπάδια του. Τον καθοδηγεί επίσης λέγοντας του στον ύπνο του να αναχωρήσει για την χώρα την οποία του έχει υποσχεθεί να του χαρίσει. Η φυγή του που έγινε στα κρυφά, είχε σαν αποτέλεσμα την καταδίωξη του από τον πεθερό του (Γεν. 31:36). Ο Θεός όμως και πάλι τον προστατεύει, καθώς επισκέφτηκε τον Λάβαν στον

ύπνο του και του είπε να προσέξει να μην μιλήσει πονηρά προς τον Ιακώβ (Γεν. 31:29).

δ) Το τελευταίο μάθημα που παίρνει ο Ιακώβ, είναι η μετατόπιση του μηρού του κατά την ολονύχτια πάλη του με τον Θεό, λίγο πριν συναντήσει τον αδελφό του επιστρέφοντας από την Μεσοποταμία. Τότε που ανθρώπινα σκεπτόμενοι, χρειαζόταν όλες τις δυνάμεις του, μήπως και απαιτηθεί να αντιμετωπίσει τον αδελφό του, τότε ακριβώς ο Θεός του αφαιρεί την φυσική δύναμη κάνοντας τον κουτσό. Ενώ ταυτόχρονα του αλλάζει το όνομα από Ιακώβ (περνιστής – υποσκελιστής), σε Ισραήλ (ISRA – EL = αυτός που πάλεψε με τον Θεό και φάνηκε δυνατός), «... διότι ένισχυσας μετά Θεού, και μετά ανθρώπων θέλεις εϊσθαι δυνατός» Γεν. 32:28. Με άλλα λόγια είναι σαν να του λέει ο Θεός μη φοβάσαι τον αδελφό σου, εσύ είσαι Ισραήλ (= δυνατός). Εσύ ίσχυσες με τον Θεό, μη φοβάσαι λοιπόν τους ανθρώπους.

Συμπεράσματα.

Άλλο πράγμα είναι η χάρη και η αγάπη του Θεού και άλλο η απόδοση της δικαιοσύνης του επάνω στον καθένα για ό,τι κάνει εδώ κάτω στην γη.

Ο Ιακώβ, αφού δεν ήταν πρωτότοκος, δεν δικαιούταν τα πρωτοτόκια και την ευλογία του πατέρα του. Όμως τα πόθησε, τα διεκδίκησε, τα απέκτησε. Ο Θεός τον τίμησε για την επιλογή του αυτή, λέγοντας: «τον Ιακώβ αγάπησα». Βέβαια όπως αναφέραμε η δικαιοσύνη του Θεού με τον νόμο της ανταπόδοσης τον έκανε να πληρώσει για ό,τι έκανε στον αδελφό του.

Όπως όμως ο Θεός τοποθετείται για τον Ιακώβ, τοποθετείται και για τον Ησαύ. Ενώ ο Ησαύ έχει τα προνόμια και όλες τις προϋποθέσεις για την ευλογία του πατέρα του και κατ' επέκταση και του Θεού, εκείνος τα καταφρονεί και δεν δείχνει τον ανάλογο σεβασμό. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα ο Θεός να εκφραστεί και να δείξει την απέχθεια του λέγοντας: «τον Ησαύ μίσησα». Άρα ο Θεός αγαπά εκείνον που θέλει να μπει μέσα στα σχέδια του για να ευλογηθεί. Αντίθετα μισεί εκείνον που ενώ λόγω καταγωγής είναι προορισμένος για την ευλογία, την περιφρονεί και δεν της δείχνει τον πρόπο-ντα σεβασμό.

Αγαπά λοιπόν ο Θεός αλλά μέσα στα πλαίσια της δικαιοσύνης Του «μαστιγώνει πάντα υιό τον οποίο παραδέχεται». Και όπως χαρακτηρίστικά λέει ένας αγαπητός αδελφός «ο Θεός με το ένα χέρι μας κρατάει και μας καθοδηγεί, με το άλλο χέρι μας παιδαγωγεί, αλλά και με τα δυο του χέρια μας αγκαλιάζει δείχνοντας μας την αγάπη του».

Η Αίγυπτος την Εποχή του Ιωσήφ

Γιατί ο Θεός οδήγησε την ιστορία ώστε ο λαός Του να βρεθεί στην Αίγυπτο

Αντόνης Δ. Περιάλης

Φανταστείτε τις όχθες του Νείλου πριν χιλιάδες χρόνια - σε μια εποχή μεγάλης δόξας αλλά και μυστηρίου. Εκεί ξετυλίγεται κυρίως η εντυπωσιακή αφήγηση για τον Ιωσήφ, όπως την καταγράφει ο Μωυσής στο Βιβλίο της Γένεσης. Όλη η ιστορία καταγράφεται **από το 37**

ταυτίζεται με την εποχή του Ιωσήφ. Η Αγία Γραφή δεν αναφέρει όνομα· έτσι οι ιστορικοί εξετάζουν διάφορες θεωρίες:

Α. Θεωρία των Υκσώς (περ. 1650-1550 π.Χ.): Οι Υκσώς ήταν πληθυσμοί Δυτικής Ασίας (πιθανώς Σημίτες) που εγκαταστάθηκαν στο Βόρειο Δέλτα και κυβέρνησαν ως Δυναστεία.

Αρχιτεκτονικά Θαύματα της Αρχαίας Αιγύπτου:
Οι Πυραμίδες της Γκίζας και η Μεγάλη Σφίγγα

-50 κεφάλαιο. Είναι άραγε ιστορική πραγματικότητα ή ένας Εβραϊκός μύθος; Και αν είναι πραγματικότητα, γιατί ο Θεός οδήγησε τον λαό Του να περάσει **400-430 χρόνια** στην Αίγυπτο;

Σκοπός μας είναι, μέσω της ιστορίας της Αιγύπτου, να φωτίσουμε αυτά τα ερωτήματα.

Πώς ήταν η Αίγυπτος στη εποχή που πιθανώς έζησε ο Ιωσήφ;

Το κρίσιμο ερώτημα είναι ποιος Φαραώ

Κάποιοι προτείνουν ότι υπό μια τέτοια κυβέρνηση ένας ξένος, όπως ο Ιωσήφ, θα είχε μεγαλύτερη ευελιξία να ανέλθει σε θέση εξουσίας.

Β. Θεωρία της 12ης Δυναστείας, στην εποχή του Amenemhat III (περ. 1860-1814 π.Χ.): Ο Amenemhat III ήταν φαραώ της Μεσαίας Βασιλείας, γνωστός για μεγάλα υδραυλικά και αρδευτικά έργα, ιδίως στην περιοχή του Φαγιούμ. Κατά την περίοδο του εκτεινόταν ένα σύστημα αρδευτικών καναλιών, το κανάλι

Bahr Yussef ενοποιούσε το Φαγιούμ με τον Νείλο, η γη ανακτήθηκε για καλλιέργεια, και η παραγωγή τροφής αυξήθηκε.

Υπάρχουν επίσης ενδείξεις ότι στην περιοχή του Avaris / Tell el-Dab'a υπήρχαν πληθυσμοί της Δυτικής Ασίας πριν και κατά την διάρκεια των Υκσώς, με πολιτισμικά στοιχεία που δείχνουν συνύπαρξη αιγυπτιακών με ξένες συνήθειες.

Η Αίγυπτος την εποχή που πιθανόν να έζησε ο Ιωσήφ ήταν ήδη ένα κράτος με ανεπτυγμένη διοικητική δομή και πλούσιο πολιτισμό.

Για να κατανοήσουμε το βάθος της, ας κά-
νουμε μια αναδρομή.

Η γέννηση του Κράτους της Αιγύπτου: Από Προϊστορικούς Οικισμούς στη Μεγαλο- φυΐα των Φαραώ

Οι πρώτες οργανωμένες κοινωνίες αναπτύχθηκαν στις εύφορες όχθες του Νείλου ήδη πριν από τη 4η χιλιετία π.Χ. Εκείνες οι κοινό-
τητες δεν συνιστούσαν ακόμη ένα ενωμένο κράτος αλλά αποτελούνταν από χωριστούς νο-
μούς / βασιλεία.

Η κορυφαία στιγμή που σηματοδότησε την “έναρξη” του ενιαίου αιγυπτιακού κράτους εί-
ναι η ενοποίηση της Άνω και Κάτω Αιγύπτου -
πιθανόν υπό τον βασιλιά που σήμερα ταυτίζε-
ται ως Narmer (ή Menes) - περίπου το 3100
π.Χ.

κής. Παρόλο που οι μέθοδοι διέφεραν, και στις δύο περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκαν έξυπνες τεχνικές και εργαλεία για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

Πώς μετακινούνταν οι ογκόλιθοι στις πυραμίδες της Αιγύπτου

Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι ανέπτυξαν διάφορες μεθόδους για τη μεταφορά και τοποθέτηση των τεράστιων λίθων που χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή των πυραμίδων:

Σύστημα υδραυλικής ανύψωσης: Πρό-
σφατες μελέτες υποδεικνύουν ότι οι Αιγύπτιοι
ενδέχεται να χρησιμοποιήσαν ένα υδραυλικό
σύστημα για την ανύψωση των λίθων, αξιο-
ποιώντας την πίεση του νερού για την ανύψω-
ση των λίθων μέσω ενός κεντρικού φρεατίου.

Πώς μετακινούνταν οι ογκόλιθοι στην Ακρόπολη των Αθηνών

Η κατασκευή του Παρθενώνα στην Ακρόπο-
λη των Αθηνών (447-438 π.Χ.) απαιτούσε τη
μεταφορά μαρμάρινων ογκόλιθων από τα λατο-
μεία της Πεντέλης:

Μεταφορά από την Πεντέλη: Οι λίθοι με-
ταφέρονταν από τα λατομεία της Πεντέλης
στην Ακρόπολη, πιθανώς μέσω οδικών διαδρο-
μών και με τη χρήση ελκίθρων ή τροχοφόρων
οχημάτων.

Ανύψωση στην Ακρόπολη: Για την ανύψω-
ση των λίθων στην Ακρόπολη, πιθανώς χρησι-

Συγκριτική επισκόπηση

Στοιχείο	Πυραμίδες Αιγύπτου	Ακρόπολη Αθηνών
Χρονολογία	26ος–25ος αι. π.Χ.	5ος αι. π.Χ.
Υλικό	Ασβεστόλιθος, γρανίτης	Πεντελικό μάρμαρο
Μέθοδος μεταφοράς	Έλκηθρα σε υγρή άμμο, ποτάμια μεταφορές	Οδικές διαδρομές με έλκηθρα ή τροχοφόρα οχήματα
Μέθοδος ανύψωσης	Ράμπες, τροχαλίες, πιθανώς υδραυλικό σύστημα	Ράμπες, τροχαλίες, γερανοί
Τεχνολογική καινοτομία	Χρήση υγρής άμμου για μείωση τριβής, υδραυλική ανύψωση	Ακριβής γεωμετρία και εξελιγμένα γερανοφόρα συστήματα

Αυτή η ενοποίηση δεν ήταν μόνο στρατιω-
κή ενέργεια, αλλά πολιτική, θρησκευτική και
διοικητική πράξη που εδραίωσε κεντρική εξου-
σία, εθνική ταυτότητα και οργάνωση στη δια-
χείριση των πόρων - κυρίως της γεωργίας και
της άρδευσης.

Η περίοδος του Παλαιού Βασιλείου (περ.
2686-2181 π.Χ.) θεωρείται η εποχή της ακμής
της αρχιτεκτονικής, της τεχνολογίας και της
οργανωτικής δεξιότητας - με τα μνημεία της
Γκίζας να παραμένουν σύμβολα αυτής της δό-
ξας.

Η μεταφορά και ανύψωση των τεράστιων
λίθων τόσο στις πυραμίδες της Αιγύπτου όσο
και στην Ακρόπολη των Αθηνών αποτελούν
εντυπωσιακά επιτεύγματα της αρχαίας μηχανι-

μοποιήθηκαν ράμπες, τροχαλίες και γερανοί.

Συμπέρασμα:

Οι Αιγύπτιοι προηγούνται χρονικά και τε-
χνολογικά στην κατασκευή μεγάλων λιθικών
έργων, με καινοτομίες που διευκόλυναν τη με-
ταφορά και ανύψωση των ογκόλιθων ήδη από
την εποχή του Ιωσήφ. Η σύγκριση με την Α-
κρόπολη αναδεικνύει την εξέλιξη της μηχανι-
κής, αλλά επιβεβαιώνει την πρωτοπορία των
αρχαίων Αιγυπτίων.

Από τις Πυραμίδες στον Ιωσήφ: Μια Χρονολογική Προοπτική

Για να γίνει αντιληπτό πόσο αρχαίο ήταν το
αιγυπτιακό κράτος την εποχή του Ιωσήφ, ας
δούμε την εξής προοπτική:

Περίπου 2550 π.Χ.: Κατασκευή της Μεγά-
λης Πυραμίδας της Γκίζας.

Περίπου 1860 π.Χ.: Ο Φαραώ Αμενεμαχάτ Γ' κυβερνά την Αίγυπτο, πιθανότερη εποχή του Ιωσήφ.

Με άλλα λόγια, είχαν περάσει περίπου **700 χρόνια** από την κατασκευή των πυραμίδων μέχρι την εποχή του Ιωσήφ. Για τους Αιγύπτιους εκείνης της εποχής, οι πυραμίδες ήταν ήδη αρχαία μνημεία.

του. Ο υπόλοιπος γνωστός κόσμος βρισκόταν σε διαφορετικά στάδια πολιτισμικής και πολιτικής εξέλιξης.

1. Ελλάδα (Υστεροελλαδική / Μυκηναϊκή Περίοδος – Αναδυόμενοι Ήρωες)

Πολιτική Οργάνωση: Δεν υπήρχε “Ελλάδα” ως ενωμένο κράτος. Η ηπειρωτική χώρα και τα νησιά κατοικούνταν από διάφορες

«Όλες οι Πυραμίδες της Γκίζας · Πηγή: Βικιπαίδεια»

Όταν ο Ιωσήφ, ο νεαρός Εβραίος σκλάβος, πάτησε την αιγυπτιακή γη, δεν βρισκόταν σε ένα νεαρό ή αναδυόμενο κράτος. Αντίθετα, μπήκε στον **τελειοποιημένο μηχανισμό μιας υπερδύναμης της αρχαιότητας**, με ιστορία που απλωνόταν για πάνω από χίλια χρόνια.

Αυτό καθιστά την άνοδό του στη θέση του βεζίρη ακόμη πιο εντυπωσιακή και παράδοξη: ένας ξένος, χάρη στη σοφία που του χάρισε ο Θεός, κατάφερε να φτάσει στην κορυφή ενός από τα πιο ιεραρχημένα και παλιά κράτη του τότε κόσμου.

Ο Κόσμος την Εποχή του Ιωσήφ: Μια Παγκόσμια Ματιά

Ας δούμε πρώτα, για να έχουμε μέτρο σύγκρισης, μια συνοπτική εικόνα των κυριότερων πολιτισμών γύρω στο **1860–1700 π.Χ.**, την πιθανότερη χρονολογική περίοδο του Ιωσήφ.

Στην Αίγυπτο, ο Ιωσήφ εξυψώθηκε σε άρχοντα (βεζίρη), ενώ ο Φαραώ ασκούσε την απολυταρχική εξουσία του από το ανάκτορο

φυλές. Περίπου το **1600 π.Χ.** αρχίζουν να εμφανίζονται τα πρώτα ανακτορικά κέντρα στις Μυκήνες, την Τίρυνθα και την Πύλο. Οι ηγέτες τους ήταν τοπικοί, ισχυροί βασιλιάδες-πολεμιστές.

Πολιτισμός: Αυτή είναι η εποχή των Μυκηναίων. Χρησιμοποιούσαν τη Γραμμική Β' για λογιστικούς και διοικητικούς σκοπούς, και η κουλτούρα τους ήταν πολεμική, με έντονη κτηνοτροφία και ιεραρχημένη κοινωνική δομή.

Σύγκριση με την Αίγυπτο: Η Αίγυπτος ήταν μια χιλιετούς ιστορίας, κεντρικοποιημένη αυτοκρατορία με γραφειοκρατία και μνημειακή αρχιτεκτονική, ενώ η Ελλάδα βρισκόταν ακόμη στο στάδιο αναδυόμενων βασιλείων. Οι Μυκηναίοι ήταν δυναμικοί, αλλά πολύ πιο “πρωτόγονοι” σε σύγκριση με τον τελειοποιημένο μηχανισμό του Νείλου.

2. Μεσοποταμία (Παλαιο-Βαβυλωνιακή Περίοδος – Κώδικας του Χαμμουραπί)

Πολιτική Οργάνωση: Η περιοχή ήταν διαι-

ρεμένη μεταξύ διαφόρων κρατών και δυναστειών. Η Βαβυλώνα αναδεικνύεται υπό τη Δυναστεία του Χαμμουραπί (1792–1750 π.Χ.), περίπου την ίδια εποχή με τον Ιωσήφ.

Πολιτισμός: Αυτή είναι η εποχή του Κώδικα του Χαμμουραπί, ενός συστήματος δικαίου που οργανώνει τη ζωή του κράτους. Στην περιοχή της Μάρι (σημερινή Συρία) έχουν βρεθεί αρχεία για διπλωματικές σχέσεις με άλλα κράτη, δείχνοντας ένα διασυνδεδεμένο δίκτυο.

Ουρ των Χαλδαίων: Η πόλη ήταν ήδη αρχαία και, παρόλο που είχε χάσει μέρος της ακμής της, παρέμενε σημαντικό πολιτισμικό και

σκόταν ακόμη στα σπάργανα του πολιτισμού της. Οι Shang αποτελούν την αρχή της κινεζικής ιστορίας, ενώ η Αίγυπτος ζούσε ήδη τη “μεσήλικη” περίοδο του πολιτισμού της.

Γιατί παρουσιάζουμε αυτή τη σύγκριση και τι παρατηρούμε

Η παγκόσμια αυτή ματιά δείχνει ότι η Αίγυπτος της εποχής του Ιωσήφ δεν ήταν απλώς ένα αναπτυγμένο κράτος. Ήταν ένας από τους δύο πυλώνες του πολιτισμού στον τότε γνωστό κόσμο, μαζί με τη Βαβυλώνα, με μια πολυπλοκότητα και σταθερότητα που άλλες περιοχές μόλις ονειρεύονταν.

Συνοπτικός Πίνακας Σύγκρισης (περ. 1700 π.Χ.)

Περιοχή / Πολιτισμός	Πολιτική Κατάσταση	Επίπεδο Πολιτισμού	Σύγκριση με την Αίγυπτο
Αίγυπτος	Κεντρικό, ισχυρό κράτος (Μέση - Νέα Αυτοκρατορία)	Υψηλό (γραφή, μνημεία, γραφειοκρατία)	Το προηγμένο, σταθερό κράτος
Μεσοποταμία	Διάσπαρτα ανταγωνιστικά κράτη (Βαβυλώνα, Σουμέριοι)	Υψηλό (Κώδικας Χαμμουραπί, γραφή, αρχιτεκτονική)	Ο ισάξιος “ανταγωνιστής”
Ελλάδα (Μυκηναϊκή)	Αναδυόμενα ανακτορικά κέντρα	Μεσαίο (Γραμμική Β, πολεμική αριστοκρατία)	Αναπτυσσόμενος σε σχέση με την Αίγυπτο
Κίνα (Shang)	Αναδυόμενη πρώτη ιστορικά επιβεβαιωμένη δυναστεία	Αναδυόμενο (πρωτοεμφανιζόμενη γραφή, θρησκευτικές τελετές, χύτευση μπρούντζου)	Πολιτισμός στα σπάργανα σε σύγκριση με την Αίγυπτο

θρησκευτικό κέντρο. Είναι πιθανό οι πρόγονοι του Αβραάμ να είχαν αναχωρήσει από εκεί λίγες γενιές πριν τον Ιωσήφ.

Σύγκριση με την Αίγυπτο: Η Μεσοποταμία ήταν ο μόνος πολιτισμός που μπορούσε να ανταγωνιστεί την Αίγυπτο σε πολυπλοκότητα. Διαθέτει γραφειοκρατία, γραφή (σφηνοειδή), μνημειακή αρχιτεκτονική (ζιγκουράτ) και νομικά συστήματα. Ήταν ταυτόχρονα εμπορικός και πολιτικός εταίρος της Αιγύπτου.

3. Κίνα (Δυναστεία Shang – Αρχές του Κινεζικού Πολιτισμού)

Πολιτική Οργάνωση: Στην Κίνα, η ιστορικά επιβεβαιωμένη Δυναστεία Shang (περ. 1600–1046 π.Χ.) μόλις είχε αρχίσει να αναδύεται, συγκεντρωμένη γύρω από την κοιλάδα του Κίτρινου Ποταμού.

Πολιτισμός: Πρόκειται για προγονική περίοδο της κινεζικής ιστορίας με θρησκευτικές ιεροτελεστίες, πολέμους και την ανάπτυξη της πρώτης κινεζικής γραφής σε χελωνότρατες και οστράκια (μαντικές πρακτικές). Εξαιρετική ήταν η τεχνολογία χύτευσης μπρούντζου.

Σύγκριση με την Αίγυπτο: Ενώ η Αίγυπτος ήταν μια ώριμη, χιλιετούς ιστορίας αυτοκρατορία στο απόγειο της δύναμής της, η Κίνα βρι-

Ο Ιωσήφ βρέθηκε στο **επίκεντρο του πολιτισμένου κόσμου**, καθιστώντας την άνοδό του σε μια τόσο κεντρική θέση ακόμη πιο σημαντική.

Αυτό το σημείο το κρατάμε ως **σημείωση** για να απαντήσουμε αργότερα στο ερώτημα: γιατί ο Θεός επέτρεψε στον λαό Του να ζήσει 400 - 430 χρόνια στην Αίγυπτο. Ας επανέλθουμε στην Αίγυπτο την εποχή του Ιωσήφ.

Πολιτική Κατάσταση

Η Αίγυπτος ήταν μια **απόλυτη μοναρχία**. Ο Φαραώ θεωρούνταν θεός επί της Γης, ανώτατος ιερέας και απόλυτος ηγέτης. Η ιδέα ότι ένας ξένος σκλάβος θα μπορούσε να ανέλθει στη θέση του **μεγάλου βεζίρη** (ο τίτλος που δίνεται συχνά στον Ιωσήφ) ήταν εξαιρετικά ασυνήθιστη, υπογραμμίζοντας τη θεία παρέμβαση στην αφήγηση.

Η πρωτεύουσα πιθανώς ήταν η **Αβάρις** (αν η εποχή αντιστοιχεί στους Υκσώς) ή η **Θήβα** (αν ανήκει στη Μέση Αυτοκρατορία).

Οικονομία και Γεωργία

Η οικονομία βασιζόταν στον **Νείλο**, και οι πλημμύρες καθόριζαν την τύχη της χρονιάς. Η ιστορία του Ιωσήφ για την αποθήκευση σιτηρών είναι **ιστορικά ρεαλιστική**: οι Αιγύπτιοι

είχαν δημιουργήσει τεράστιες κεντρικές αποθήκες για την αντιμετώπιση περιόδων ξηρασίας.

Ο τίτλος που δόθηκε στον Ιωσήφ, «**ἐπὶ τῶν θησαυρῶν τῆς γῆς**», αντιστοιχεί σε πραγματικό αξίωμα, που υπεύθυνε για την οικονομική διαχείριση και τα αποθέματα σιτηρών.

Κοινωνία και Πολιτισμός

Θρησκεία: Πολυθεϊστική, με θεούς όπως ο Ρα (Ήλιος), ο Όσιρις, η Ίσις και ο Σετ. Η ιδέα του ενός Θεού, όπως παρουσιάζεται από τον Ιωσήφ, ήταν **εντελώς ξένη και επαναστατική** για την εποχή.

Κοινωνική Στρωμάτωση: Η κοινωνία ήταν αυστηρά ιεραρχημένη. Στην κορυφή βρίσκονταν ο Φαραώ, οι ιερείς και οι ανώτατοι

αιώνα π.Χ.), αλλά δεν υπάρχει ομόφωνη παραδοχή ή βέβαιη απόδειξη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- **Tell el-Dab'a / Avaris, Hyksos περίοδος** «Tell el-Dab'a / Avaris», Austrian Archaeological Institute Cairo (OeAI). «Hyksos», Encyclopaedia Britannica. «Friday Seminar: Tell el-Dab'a/Avaris, the Capital of the Hyksos, a Town of Different Ethnicities» — Dr. Manfred Bietak, UCLA.
- **Amenemhat III και έργα Υδρευσης / Άρδευσης (Faiyum, κανάλι Bahr**

«Abisha the Hyksos / Aamu of Shu»

Μια ομάδα ξένων (και ζώων) από τη Δυτική Ασία που χαρακτηρίζονται ως Aamu, με τον αρχηγό να χαρακτηρίζεται ως «Υκσώς» να επισκέπτεται τον Αιγύπτιο αξιωματούχο Κνουμχοτέπ Β' περίπου το 1900 π.Χ. Τάφος του αξιωματούχου της 12ης δυναστείας Κνουμχοτέπ Β', στο Μπένι Χασάν, βόρειος τοίχος δεξιά πλευρά.

αξιωματούχοι, ενώ στη βάση οι αγρότες και οι δούλοι. Ο Ιωσήφ ανέβηκε από το χαμηλότερο στρώμα στην **κορυφή της εξουσίας**, γεγονός μοναδικό για ξένο εκείνη την εποχή.

Ονειροκριτική: Η ερμηνεία των ονείρων ήταν σημαντικό κομμάτι της πολιτικής και της θρησκείας. Υπήρχαν επαγγελματίες ονειροκρίτες, γεγονός που καθιστά **λογική την αναζήτηση της γνώμης του Ιωσήφ** από τον Φαραώ και την εντύπωση που άφησε η ικανότητά του. Στο σημείο αυτό θα επανέλθουμε αργότερα.

Σύνδεση με την Αρχαιολογία

Δεν υπάρχουν **απευθείας αρχαιολογικά ευρήματα για τον ίδιο τον Ιωσήφ**, αλλά υπάρχουν ευρήματα που συμφωνούν με το ιστορικό πλαίσιο:

Τοιχογραφίες που απεικονίζουν Σημίτες να φτάνουν στην Αίγυπτο.

Τεράστιες αποθήκες σιτηρών και διαχείριση τροφίμων σε κλίμακα που ταιριάζει με την αφήγηση.

Με βάση όσα γνωρίζουμε:

Η σκηνή του «Abisha the Hyksos / Aamu of Shu» στον τάφο του Khnumhotep II είναι περίπου **1900 π.Χ.** (ή λίγο μετά), δηλαδή στη 12η Δυναστεία.

Ορισμένες ερμηνείες τοποθετούν τον Ιωσήφ επίσης γύρω σε αυτές τις εποχές (τέλη 19ου

Yussef / Mer-Wer)

«Hydrology of the Great Fayoum Depression till the 12th Dynasty: Archaeological and Philological Evidences of Artificial Water Entry» — μελέτη που συνδέει τα υδραυλικά έργα της 12ης Δυναστείας με το κανάλι Bahr Yussef, την τεχνολογία αποθήκευσης νερών πλημμύρας στο Fayoum.

«Amenemhat III — The Great Canal (Mer-Wer) / Bahr Yussef και η διαχείριση νερών στο Fayoum».

- **Χρονολογίες / Περίοδος Υκσώς / Second Intermediate Period**

«Second Intermediate Period», Ministry of Tourism and Antiquities της Αιγύπτου. «Hyksos», Wikipedia / άρθρα αρχαιολογίας.

(συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος)

Η Αδυναμία του Ιακώβ

προς τον Ιωσήφ και η Ψυχολογία της Ζήλιας

Χρήστος Λανίτης

Η ιστορία του Ιωσήφ στο βιβλίο της Γένεσης (κεφ. 37-50) δεν είναι μόνο μια ιστορική διήγηση της δημιουργίας και ανάπτυξης του λαού Ισραήλ ή της ζωής ενός σημαντικού πατριάρχη.

Αποτελεί, ταυτόχρονα, και μια διαχρονική μελέτη πάνω στην ανθρώπινη ψυχή, φέρνοντας στο φως ζητήματα που ενδιαφέρουν όχι μόνο τη Βιβλική θεολογία αλλά και τη σύγχρονη επιστήμη της ψυχολογίας. Θέματα όπως η γονική προτίμηση, η αδελφική ζήλια, η επιθετική συμπεριφορά, το ψυχικό τραύμα και τελικά η συγχώρεση περιγράφονται δυναμικά, χαρίζοντάς μας μια ιδανική αφήγηση για ψυχολογική μελέτη.

Η γονική προτίμηση ως πηγή σύγκρουσης

«Και ο Ισραήλ αγαπούσε τον Ιωσήφ περισσότερο από όλους τους γιους του, επειδή ήταν ο γιος των γηρατειών του· και του έκανε έναν ποικιλόχρωμο χιτώνα» (Γεν. 37:3).

Ο Ιακώβ, παρά τη μεγάλη ηλικία και τη σοφία που είχε αποκτήσει μέσα από τις προσωπικές του δοκιμασίες, έδειξε αποκάλυπτα την προτίμησή του για τον Ιωσήφ. Η Αγία Γραφή φανερώνει ξεκάθαρα την αδυναμία του πατέρα. Ο ποικιλόχρωμος χιτώνας δεν ήταν ένα συνηθισμένο ρούχο· ήταν δημόσια εκδήλωση εύνοιας προς τον πλέον αγαπημένο του γιό.

Η επιστήμη της ψυχολογίας επιβεβαιώνει ότι η γονική προτίμηση μπορεί να επηρεάσει βαθιά τη συναισθηματική ισορροπία της οικογένειας.

Έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά που θεωρούν ότι οι γονείς τους προτιμούν κάποιον άλλον αδελφό τους παρουσιάζουν μεγαλύτερο κίνδυνο για άγχος, κατάθλιψη και χαμηλή αυτοεκτίμηση. Ακόμα, μπορεί να εμφανίσουν αυξημένο θυμό, αποξένωση και διαταραχές σχέσεων μέχρι και στην ενήλικη ζωή τους. Συνεπώς, δεν είναι καθόλου τυχαία η προειδοποίηση του Αποστόλου Παύλου προς τους Χριστιανούς πατέρες: *«Και οι πατέρες, μη παροργίζετε τα παιδιά σας, αλλά να τα ανατρέφετε με παιδεία και νουθεσία Κυρίου» (Εφεσ. 6:4).*

Η ζήλια

ως ψυχολογικό φαινόμενο

Η Αγία Γραφή περιγράφει την ψυχολογική κατάσταση των αδελφών με λιτές, αλλά ιδιαί-

τερα περιγραφικές προτάσεις:

«Και βλέποντας οι αδελφοί του, ότι ο πατέρας τους αγαπούσε αυτόν περισσότερο από όλους τους αδελφούς του, τον μίσησαν, και δεν μπορούσαν να του μιλάνε ειρηνικά» (Γεν. 37:4).

Σύμφωνα με την Επιστολή του Αποστόλου Παύλου προς Γαλάτες (5:20) η ζήλια («ζήλος» στο αρχαίο κείμενο) είναι ένα από τα βασικά έργα της σάρκας, της αμαρτωλής ροπής του φυσικού ανθρώπου, η οποία αντιστέκεται στο θέλημα και το Πνεύμα του Θεού.

Όμως, η επιστήμη της ψυχολογίας δεν αναγνωρίζει τις πνευματικές διαστάσεις των ψυχολογικών φαινομένων. Παρότι δεν αντιλαμβάνεται αυτήν την τόσο σημαντική διάσταση της ανθρώπινης οντολογίας και θεωρεί τη ζήλια ως ένα απόλυτα φυσιολογικό συναισθημα, μέσα από ψυχομετρικές έρευνες έχει διαπιστώσει την δυνατότητα της ζήλιας να γίνεται παθολογική και να εξαλλασσεται σε μίσος και επιθετικότητα.

Πως η ζήλια μετατρέπεται σε μίσος και βία

Η ζήλια συνήθως πηγάζει από μία υποκειμενική αίσθηση αδικίας και μειονεξίας. Οι αδελφοί του Ιωσήφ φαίνεται ότι ένιωθαν παραμελημένοι και λιγότερο αγαπητοί από όσο θα έπρεπε σε σχέση με το μικρό αδελφό τους.

Αυτό μετατράπηκε σε φθόνο για τον συγκεκριμένο αδελφό. Η κατάσταση επιδεινώθηκε όταν ο Ιωσήφ διηγήθηκε τα όνειρά του, τα οποία οι αδελφοί του ερμήνευσαν ως μία τάση έπαρσής του και πρόθεσης να έχει μελλοντικά ηγετικό ρόλο επάνω τους. Αυτό λειτούργησε σαν μία σκανδάλη που όπλισε τη ζήλια τους, μετατρέποντάς την σε ένα ξέσπασμα εκδίκησης:

«Και ο ένας είπε στον άλλον: Να, έρχεται εκείνος ο κύριος των ονείρων· ελάτε, λοιπόν, τώρα, και ας τον φονεύσουμε, και ας τον ρίξουμε σε έναν από τους λάκκους· και θα πούμε: Ένα κακό θηρίο τον κατέφαγε· και θα δούμε, τι θα γίνουν τα όνειρά του» (Γέν. 37:19-20).

Ένας από τους πιο σημαντικούς κοινωνικούς ψυχολόγους του 20^{ου} αιώνα, ο Αμερικανός ψυχολόγος Leon Festinger, αναπτύσσοντας τη Θεωρία της Κοινωνικής Σύγκρισης, επισήμανε ότι οι άνθρωποι αξιολογούν τον εαυτό τους συγκρίνοντάς τον με τους άλλους. Στην περίπτωση των αδελφών του Ιωσήφ, η

σύγκριση αυτή ήταν ιδιαίτερα επώδυνη: ο Ιωσήφ είχε έναν ηθικό χαρακτήρα που υπερέβαινε το δικό τους και ταυτόχρονα είχε την προσοχή και την αγάπη του Ιακώβ που εκείνοι επιθυμούσαν. Βλέποντας αυτήν την υπεροχή του ένιωσαν μειονεκτικά και αντέδρασαν με εχθρότητα. Η Αυστριακή ψυχολόγος Anna Freud θεωρεί ότι η επιθετικότητα μπορεί να είναι αποτέλεσμα προβολής και εκτόνωσης εσωτερικών συγκρούσεων. Επισημαίνει ότι, όταν τα οδυνηρά συναισθήματα δεν εκφράζονται υγιώς, στρέφονται προς τα έξω με μορφή επιθετικότητας. Τα αδέρφια, αδυνατώντας να διαχειριστούν το συναισθήμα αδικίας, μετέτρεψαν τη ζήλια σε πράξη βίας. Η Γραφή μας δείχνει ξεκάθαρα αυτή την ψυχολογική κλιμάκωση:

Ζήλια: Βλέποντας τον ακριβό χιτώνα αισθάνονται φθόνο.

Μίσος: Αδυνατούν να του μιλήσουν ειρηνικά.

Σχέδιο εξόντωσης: Συνωμοτούν να τον φονεύσουν.

Η αμαρτωλότητα της ζήλιας και η Θεϊκή πρόνοια

«Κι ενώ διάβαιναν οι Μαδιανίτες έμποροι, ανέσυραν κι ανέβασαν τον Ιωσήφ από τον λάκκο, και πούλησαν τον Ιωσήφ για 20 αργύρια στους Ισμαηλίτες» (Γέν. 37:28).

Η πώληση του Ιωσήφ στους Ισμαηλίτες είναι η τελευταία πράξη βίας των αδελφών του προς το πρόσωπό του. Η Θεωρία του Αποδιοπομπαίου Τράγου, που ανέπτυξε ο Γάλλος φιλόσοφος Rene Girard, ερμηνεύει αυτή την πράξη ως απόπειρα της οικογένειας να αποκαταστήσει την εσωτερική της ισορροπία «απομακρύνοντας» το μέλος που θεωρείται πηγή της έντασης.

Αυτή είναι άλλη μία προσπάθεια της ψυχολογίας να ερμηνεύσει ένα γεγονός βάσει της ανθρώπινης (πτωτικής) λογικής και όχι με τη λογική της Βίβλου. Η Αγία Γραφή δεν προσπαθεί να δικαιολογήσει την κακόβουλη συμπεριφορά, αλλά ευθαρσώς την καταδικάζει. Καθώς την θεωρεί αποτέλεσμα της ανθρώπινης αμαρτωλότητας, προτρέπει τους πιστούς να την αφαιρέσουν από τη ζωή τους: *Κάθε πικρία και θυμός και οργή και κραυγή και βλασφημία, ας αφαιρεθεί από σας μαζί με κάθε κακία (Εφεσ. 4:31).*

Εντούτοις, ακόμη και μέσα απ' αυτή την εγκληματική πράξη των αδελφών του Ιωσήφ, η θεία πρόνοια εργάζεται αθόρυβα με δύναμη και αποτελεσματικότητα. Έτσι, η ιστορία του Ιωσήφ μας υπενθυμίζει ότι ο Θεός μπορεί να μετατρέψει κάθε ανθρώπινη κακία σε ευλογία. Ο Ιωσήφ γνώριζε εμπειρικά αυτή τη Θεία ιδιότητα, λέγοντας στους αδελφούς του: *«Εσείς θελήσατε κακό εναντίον μου· ο Θεός, όμως, θέλησε*

να το μετατρέψει σε καλό, για να γίνει όπως σήμερα, ώστε να σώσει τη ζωή πολλού λαού» (Γέν. 50:20).

Η Γραφή μας πληροφορεί γι' αυτόν τον πνευματικό νόμο: *«Και ξέρουμε ότι όλα συνεργούν προς το αγαθό σ' αυτούς που αγαπούν τον Θεό» (Ρωμ. 8:28).*

Η Συγχώρεση της ζήλιας μέσω της δύναμης του Θεού

Η κορυφαία στιγμή της αφήγησης είναι όταν ο Ιωσήφ αποκαλύπτει την ταυτότητά του στα αδέρφια του και τους συγχωρεί ολόψυχα.

Αυτή η πράξη, της βαθιάς του θεοσεβείας και εμπιστοσύνης στη παντοδυναμία και δικαιοκρισία του Θεού, έχει σημαντικές ψυχολογικές προεκτάσεις: Η σύγχρονη ψυχομετρική έρευνα δείχνει ότι η συγχώρεση μειώνει το άγχος και την κατάθλιψη, αυξάνει την ψυχική ανθεκτικότητα και αποκαθιστά την αίσθηση νοήματος. Ο Ιωσήφ δεν παραβλέπει το παρελθόν, αλλά το ερμηνεύει υπό το πρίσμα της Θείας πρόνοιας, βρίσκοντας ένα βαθύτερο νόημα στον πόνο που υπέστη ένεκα της ζήλιας των αδελφών του. Αυτό ταιριάζει απόλυτα με τη Θεωρία της Νοηματοδότησης (Meaning-making Theory), σύμφωνα με την οποία τα άτομα που μπορούν να εντάξουν τις δοκιμασίες τους σε μια ευρύτερη αφήγηση ζωής ανακάμπτουν πιο γρήγορα από το ψυχικό τραύμα.

Εντούτοις, μέσα από τη Βιβλική αφήγηση φαίνεται καθαρά ότι η δύναμη του Ιωσήφ να συγχωρήσει όλη την κακία των αδελφών του δεν πηγάζει από μία ψυχολογική ανάγκη, αλλά από τη πλήρη του εμπιστοσύνη και υπακοή στο Θεό τον οποίο λατρεύει.

Τα διαχρονικά διδάγματα του Θεού Λόγου

Η ιστορία του Ιωσήφ δεν αφορά μόνο μια αρχαία πολύτεκνη οικογένεια, αλλά όλους τους ανθρώπους σε όλες τις εποχές:

Στους γονείς: Υπενθυμίζει τη σημασία της δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης των παιδιών.

Στα αδέρφια: Διδάσκει ότι η ζήλια, αν δεν αναγνωριστεί και καταδικαστεί, μπορεί να οδηγήσει σε ακραίες και κακόβουλες πράξεις.

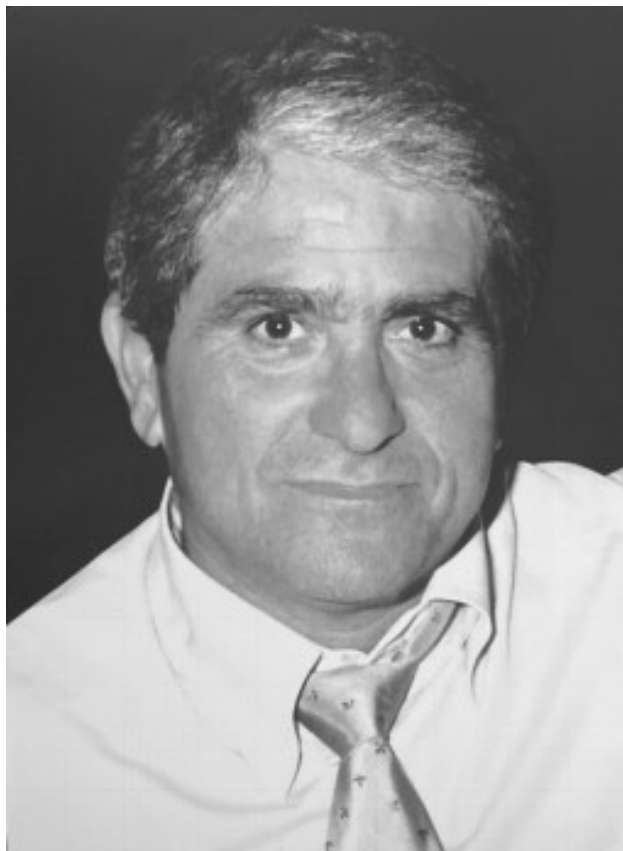
Σε όλους: Φανερώνει ότι η συγχώρεση είναι η μόνη οδός προς την ελευθερία της αδικημένης ψυχής.

Η ιστορία καταλήγει όχι σε εκδίκηση, αλλά σε επανένωση.

Ο Ιωσήφ βλέπει το σκοπό του Θεού μέσα στα γεγονότα και προσφέρει όχι μόνο υλική τροφή και στέγη, αλλά και πνευματική θεραπεία στην πατρική του οικογένεια. Με τον τρόπο αυτό, ο Ιωσήφ γίνεται ένα ζωντανό εργαλείο του Θεού για την πραγματοποίηση των λυτρωτικών Του σχεδίων για τον Ισραήλ και την ανθρωπότητα.

Ο Δημήτρης Μπόμπος αναχώρησε

*Αποσπάσματα από την ομιλία του Α. Περιά-
λη στην τελετή αναχώρησης*

Ο κίνδυνος του αποχαιρετισμού

Σε κάθε τελετή αναχώρησης υπάρχει ο κίνδυνος η Εκκλησία του Ιησού Χριστού να παρασυρθεί από τον πόνο και την έλλειψη, και να στρέψει τον θαυμασμό και τον έπαινο σε εκείνον που έφυγε.

Όμως, αυτό που αξίζει πραγματικά να υμνούμε είναι το έργο του Κυρίου στις ζωές ανθρώπων που μετανόησαν, εμπιστεύτηκαν τον Χριστό και περπάτησαν το στενό και δύσκολο μονοπάτι Του.

Ένας άνθρωπος της υπηρεσίας

Ο Δημήτρης Μπόμπος δεν υπήρξε ιεροκήρυκας, αν και γνώριζε καλά τον Λόγο του Θεού και μπορούσε να μιλήσει γι' Αυτόν με άνεση. Ήταν, όμως, άνθρωπος της υπηρεσίας.

Η κοινωνία των εκκλησιών μας ευγνωμονεί τον Κύριο για τέτοιους αδελφούς, που με την απλότητα και τη διακονία τους πλούτισαν το έργο Του.

Μαζί με τη σύζυγό του Ζωζώ δεν απέκτη-

σαν παιδιά· όμως αγάπησαν βαθιά τα παιδιά και στάθηκαν στο πλευρό του έργου της κατασκήνωσης. Θυμάμαι τον Μπόμπο να κουβαλάει μπογιές που προσέφερε η εταιρεία Γιαννίδη, όπου εργάζονταν και οι δύο.

Μέχρι πρόσφατα, με το θαμνοκοπτικό του καθάριζε τα χορτάρια στα 35 στρέμματα της κατασκήνωσης στο Σούνιο - όλα αυτά για παιδιά που βιολογικά δεν ήταν δικά του, αλλά τα θεωρούσε δικά του εν Χριστώ.

Η προσήλωση στον Λόγο του Θεού

Πέρα από το πρακτικό έργο, τον διέκρινε κάτι σπάνιο στις μέρες μας: η αταλάντευτη προσήλωσή του στις αλήθειες του Λόγου του Θεού. Αυτό δεν είναι χάρισμα, αλλά επιλογή· είναι ζήτημα θέλησης και καρδιάς.

Ο Μπόμπος διάλεξε τις αρχές του Λόγου αντί για την ευκολία των σχέσεων ή των συμβιβασμών.

Ήταν αλάνθαστος; Όχι. Όλοι κάνουμε ερμηνευτικά λάθη. Όμως, η θέλησή του να μείνει πιστός στον Λόγο, ακόμη κι αν αυτό στοίχιζε σε ανθρώπινες σχέσεις, είναι η παρακαταθήκη που μας αφήνει.

Σε αυτόν τον αγώνα είχε πάντα δίπλα του τη Ζωζώ, που τον ενίσχυε και τον στηρίζε.

Η παρακαταθήκη

Ο Μπόμπος αναχώρησε, αφήνοντας μια πνευματική κληρονομιά στην Εκκλησία στους οικείους του σε όλους μας.

Δεν επέβαλε ποτέ τις απόψεις του· τις έζησε με συνέπεια. Και όσοι τον γνώριζαν, γνωρίζουν καλά τις θέσεις του.

Ακόμη και μετά την αναχώρησή του, το περιβάλλον του μπορεί να τις οικειοποιηθεί - αρκεί να θελήσει.

Πολλές φορές μιλήσαμε μαζί, καθισμένοι στο παγκάκι του ξενώνα στο Σούνιο. Η μεγάλη του αγωνία ήταν η είσοδος του κόσμου στην Εκκλησία.

Τώρα εκείνος αναπαύεται· η αγωνία του μένει σε εμάς, για να συνεχίσουμε τον αγώνα που εκείνος άφησε.

Ένα παράδειγμα για όλους μας

Δοξάζουμε τον Κύριο για πιστούς σαν τον Δημήτρη Μπόμπο, που χάρισε στην Εκκλησία Του - μαζί με τις επιλογές τους, που γίνονται για εμάς οδηγός και παράδειγμα.

Η αντίσταση του Ιωσήφ στη γυναίκα του Πετεφρή

Πως γνώριζε ο Ιωσήφ το θέλημα του Θεού σε σχέση με τις γενετήσιες σχέσεις και έγινε παράδειγμα αντίστασης

Παναγιώτης Γκοβέσης

Ο Ιωσήφ

Ο Ιωσήφ που το όνομα του σημαίνει ο Κύριος να προσθέσει, ήταν ο ενδέκατος υιός του πατριάρχη Ιακώβ και πρώτος υιός της Ραχήλ. Γεννήθηκε στη Μεσοποταμία και ήταν ο αγαπητός υιός του Ιακώβ διότι ήταν ο γιος των γηρατειών του. Η ζωή του γεμάτη από άδικες και σκληρές περιπέτειες περιγράφεται στο βιβλίο της Γένεσης στα κεφάλαια 37 έως 50 όπου εκεί εξιστορείται ο τρόπος με τον οποίο βρέθηκε στην Αίγυπτο ως δούλος καθώς και πως ο Θεός τον βοήθησε για να φθάσει μέχρι και το αξίωμα του αντιβασιλέα, ανώτατος άρχοντας μετά τον Φαραώ.

Αρχικά ο Ιωσήφ όταν έφθασε στην Αίγυπτο ως δούλος βρέθηκε στην υπηρεσία του Πετεφρή που ήταν αυλικός του Φαραώ και άρχοντας των σωματοφυλάκων. Αν και ο Ιωσήφ φαινόταν εγκαταλειμμένος, έρημος και ολομόναχος, εντούτοις η Γραφή μας πληροφορεί πως ο Θεός ήταν μαζί του. Η παρουσία του Θεού είχε σαν αποτέλεσμα την προκοπή του Ιωσήφ σε ότι έκανε και για τον λόγο αυτό ο Πετεφρής τον αναγνώρισε ως έναν άνθρωπο που ήταν ευλογημένος από τον Θεό και τον κατέστησε επιστάτη σε όλο τον οίκο του. Η ευλογία του Θεού απλώθηκε στον οίκο του Πετεφρή, «επί πάντα όσα είχαν εν τω οίκω και εν τοις αγροίς» εξ αιτίας του Ιωσήφ.

Η ώρα του πειρασμού

Ο Ιωσήφ πέρα από την ευμένεια που είχε από τον Θεό ήταν προικισμένος και με εξωτερική ομορφιά, «ήτο δε ο Ιωσήφ ευειδής και ωραίος την όψιν». Εξαιτίας αυτής της ομορφιάς του βρέθηκε σε μεγάλη δυσκολία γιατί τράβηξε τα μάτια της γυναίκας του Πετεφρή επάνω του και η γυναίκα αυτή δεν άργησε να εκδηλώσει προκλητικές και άνομες απαιτήσεις στον Ιωσήφ καθώς του ζητούσε να κοιμηθεί μαζί της.

Ο πειρασμός που δέχτηκε ο Ιωσήφ από τη σύζυγο του κυρίου του ήταν πολύ μεγάλος, καθώς ο Ιωσήφ ήταν ένας νέος στην ακμή των δυνάμεων του, όμορφος, έξυπνος και πολύ ικανός και φυσικά δεν εξαιρούνταν από τις γενετήσιες ορμές και επιθυμίες που υπάρχουν σε όλους τους νέους άντρες. Από την άλλη πλευ-

ρά, η γυναίκα του Πετεφρή ήταν μια αρχόντισσα με πλούσια εξωτερική ομορφιά η οποία θα την καθιστούσε ιδιαίτερα ελκυστική. Πέρα όμως από την ομορφιά της η γυναίκα αυτή είχε και εξουσία η οποία την εποχή εκείνη της έδινε το δικαίωμα ζωής και θανάτου επάνω στον δούλο Ιωσήφ. Ο Ιωσήφ θα έπρεπε να πάρει την απόφαση του θανάτου αν θα ήθελε να μείνει ακέραιος. Ο πειρασμός δεν ήταν στιγμιαίος αλλά καθημερινός μας λέει η Γραφή, «ελάλει προς τον Ιωσήφ καθ' εκάστην ημέραν» που σημαίνει ότι ο Ιωσήφ διαρκώς ερχόταν αντιμέτωπος πρόσωπο με πρόσωπο με την πρόκληση και τον πειρασμό. Η δυσκολία ήταν πολύ μεγάλη αν αναλογιστούμε πως με την επιμονή διαβρώνονται ακόμη και τα βουνά και οι πέτρες από το αδιάκοπο σφυροκόπημα των κυμάτων. Πέρα όμως από τον εξωτερικό πειρασμό ο Ιωσήφ είχε να αντιμετωπίσει και την εσωτερική του πάλη. Ο αγώνας αυτός των εσωτερικών λογισμών πολλές φορές γίνεται πιο ενοχλητικός και πιο σκληρός από τον πειρασμό που πραγματοποιείται κατ' ευθείαν. Έπρεπε να ζυγίσει τις καταστάσεις, το κόστος των επιλογών του και ταυτόχρονα να ιεραρχήσει τις αξίες της ζωής του. Το θέλημα του Θεού θα ήταν η μεγαλύτερη αξία ή η επιβίωση και η ικανοποίηση των επιθυμιών; Σε αυτό το σημείο βρίσκεται κατά ένα μεγάλο μέρος το μυστικό της νίκης.

Η απάντηση του Ιωσήφ στην Αιγύπτια.

Η γνώση του θελήματος του Θεού.

Ο Ιωσήφ αρνήθηκε την πρόταση της κυρίας επανειλημμένα προτάσσοντας τους λόγους για τους οποίους δεν μπορούσε να κάμει την πράξη αυτή. Της κατέστησε με σαφήνεια ότι η πρόταση αυτή είναι αξιοκατάκριτη και ανήθικη διότι ο Πετεφρής τον είχε εμπιστευθεί κατά πάντα και αν τολμούσε να γίνει κάτι τέτοιο θα γινόταν άτιμος και καταχραστής αυτής της εμπιστοσύνης για αυτό της είπε:

«Ιδού· ο κύριός μου δεν γνωρίζει ουδέν εκ των όσα είναι μετ' εμού εν τω οίκω· και πάντα όσα έχει, παρέδωκεν εις τας χείρας μου· δεν είναι εν τω οίκω τούτω ουδείς μεγαλύτερός μου, ούτε είναι απηγορευμένον εις εμέ άλλο τι πλην σου, διότι είσαι η γυνή αυτού». Η απάντηση του Ιωσήφ φανερώνει αρχικά το

ήθος που είχε μέσα στην καρδιά του, ένα ήθος το οποίο δεν του επέτρεπε μια τόσο μεγάλη ατιμία σε έναν κύριο που του είχε εμπιστευτεί τα πάντα.

Αλλά πέρα από το ήθος που είχε ο Ιωσήφ μέσα στην καρδιά του υπήρχε και κάτι άλλο που του προκαλούσε ακόμη μεγαλύτερη αποστροφή, η ιδέα ότι αν υπέκυπτε θα αμάρτανε ενώπιον του Θεού, για αυτό επιπλέον της είπε: «πως να πράξω τούτο το μέγα κακόν, και να αμαρτήσω εναντίον του Θεού;». Με τα λόγια αυτά ο Ιωσήφ φαίνεται ξεκάθαρα πως γνώριζε ότι αυτό το οποίο του ζητούσε η γυναίκα του Πετεφρή ήταν αμαρτία ενώπιον του Θεού. Επίσης φαίνεται πως είχε διδαχτεί πολλά από τους γονείς του σχετικά με την άποψη του Θεού για το γάμο και την πιστότητα. Όταν ο Θεός τέλεσε τον πρώτο γάμο μεταξύ του Αδάμ και της Εύας, εκεί καθόρισε ότι η ένωση μεταξύ ανδρός και γυναικός τους καθιστά «μία σάρκα» και όσοι επιχειρήσαν να παραβιάσουν αυτόν το δεσμό κινδύνευσαν να εξοργίσουν τον Θεό.

Για παράδειγμα, όταν ο βασιλιάς Αβιμέλεχ θέλησε να πάρει για γυναίκα του την Σάρρα (προγιαγιά του Ιωσήφ) χωρίς να γνωρίζει ότι είναι η γυναίκα του Αβράαμ, «ήλθεν ο Θεός προς τον Αβιμέλεχ κατ' όναρ την νύκτα, και είπε προς αυτόν, Ιδού, συ αποθνήσκεις εξ αιτίας της γυναικός, την οποίαν έλαβες· διότι είναι νενυμφευμένη με άνδρα».

Ένα άλλο ακόμη παράδειγμα που έχει σχέση με τη γιαγιά του Ιωσήφ τη Ρεββέκα τη γυναίκα του Ισαάκ, όταν έγινε γνωστό στους Φιλιισταίους ότι ήταν ζευγάρι μεταξύ τους και όχι αδελφια όπως αρχικά είχαν πει εξαιτίας του φόβου του Ισαάκ μήπως τον σκοτώσουν ο βασιλιάς Αβιμέλεχ είπε: «Τι είναι τούτο, το οποίον έκαμες εις ημάς; παρ' ολίγον ήθελε κοιμηθή τις εκ του λαού μετά της γυναικός σου, και ήθελες φέρει εφ' ημάς ανομίαν. Και προσέταξεν ο Αβιμέλεχ εις πάντα τον λαόν, λέγων, Όστις εγγίση τον άνθρωπον τούτον ή την γυναίκα αυτού, θέλει εξάπαντος θανατωθή».

Συνεπώς όχι μόνο ο Ιωσήφ αλλά ακόμη και εθνικοί γνώριζαν τι είναι σωστό και έντιμο με την διαφορά ότι ο Ιωσήφ γνώριζε το σωστό όχι μόνο ως άποψη της κοινωνίας εκείνης της εποχής αλλά γνώριζε ότι έτσι ήταν το θέλημα του Θεού για τις σχέσεις μεταξύ ανδρός και γυναικός και η επιθυμία του ήταν να ζήσει σύμφωνα με αυτό.

Εκτός όμως από την γνώση του τι είναι αμαρτία και την επιθυμία του να ζήσει σύμφωνα με το θέλημα του Θεού, υπήρχε κάτι πολύ βαθύτερο στη ζωή του Ιωσήφ που του έδωσε τη δύναμη να αντισταθεί μέχρι τέλους ενάντια στο πειρασμό, να αρνηθεί τον εαυτό του και να επιλέξει το θέλημα του Θεού. Ο Ιωσήφ είχε μια

ουσιαστική και ζωντανή σχέση με τον Θεό. Ο Θεός του αποκάλυπτε τα σχέδιά Του, ήταν μαζί του και ο Ιωσήφ πρόθυμα υποτασσόμενος υπάκουε στο θέλημα του Θεού.

Ο Ιωσήφ ως παράδειγμα αντίστασης

Συνοψίζοντας, ο Ιωσήφ έγινε παράδειγμα αντίστασης και νικηφόρου ζωής γιατί ο Θεός είχε την πρώτη θέση μέσα στη ζωή του. Το θέλημα του Θεού ήταν πάνω και από την ίδια του τη ζωή. Ταπεινός και υπάκουος δεν εκμεταλλεύτηκε τις ευκαιρίες για δικό του όφελος, αλλά θέλησε να δοξάσει τον Θεό με τη ζωή του. Είχε ουσιαστική σχέση με τον Θεό και αυτό ήταν η πηγή της δύναμής του. Έγινε τύπος του Χριστού και μια διαχρονική μαρτυρία πίστης και υπακοής.

Στην εποχή μας έχουμε ανάγκη περισσότερο από κάθε άλλη φορά, να επιστρέψουμε πίσω στις αξίες του λόγου του Θεού, στο ήθος και στο παράδειγμα του Ιωσήφ, να αντισταθούμε με όλη μας την δύναμη στην αμαρτία που είναι επενδυμένη με πολιτιστικό μανδύα, τον άκρατο ατομισμό, τον πανσεξουαλισμό, την προσωρινή απόλαυση, τα πάθη και τις επιθυμίες και ας γίνει σύνθημά μας το “ Πως να αμαρτήσω στον Κύριο τον Θεό μου”.

Σημειώσεις

Γεν. 37/3. «Ο δε Ισραήλ ηγάπα τον Ιωσήφ υπέρ πάντας τους υιούς αυτού, διότι ήτο υιός του γήρατος αυτού· και έκαμεν εις αυτόν χιτώνα ποικιλόχρωμον»

Γεν. 39/1. «Ο δε Ιωσήφ κατεβιβάσθη εις την Αίγυπτον· και ο Πετεφρής ο αυλικός του Φαραώ, ο άρχων των σωματοφυλάκων, άνθρωπος Αιγύπτιος, ηγόρασεν αυτόν εκ των χειρών των Ισμαηλιτών, οίτινες κατεβίβασαν αυτόν εκεί».

Γεν. 39/2. «Και ήτο ο Κύριος μετά του Ιωσήφ, και ήτο άνθρωπος ευδοδούμενος».

Γεν. 39/5. «και κατέστησεν αυτόν επιστάτην επί του οίκου αυτού· και πάντα όσα είχε, παρέδωκεν εις τας χείρας αυτού».

Γεν. 39/5.

Γεν. 39/6β.

Γεν. 39/7. «η γυνή του κυρίου αυτού έρριψε τους οφθαλμούς αυτής επί τον Ιωσήφ».

Γεν. 39/7β. «Κοιμήθητι μετ' εμού».

Γέν. 39/10.

Γεν. 39/8-9.

Γεν. 39/9.

Γεν. 2/24. «Διά τούτο θέλει αφήσει ο άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα αυτού, και θέλει προσκολληθή εις την γυναίκα αυτού· και θέλουσιν είσθαι οι δύο εις σάρκα μίαν».

Γεν. 20/3.

Γεν. 26/10-11.

Γεν. 37/5-10.

Γεν. 39/2,21. «Και ήτο ο Κύριος μετά του Ιωσήφ», «Αλλ' ο Κύριος ήτο μετά του Ιωσήφ και επέχεεν εις αυτόν έλεος».

Πως δημιουργούνται οι δογματικές διαφορές

Τα μετά την απόφαση της Νίκαιας

Αντώνης Περιάλης

Όταν εκδόθηκε το Σύμβολο της Νικαίας (325 μ.Χ.), πολλοί θεώρησαν ότι το ζήτημα είχε τελεσιδικήσει. Ωστόσο, οι συνθήκες υπό τις οποίες λήφθηκε η απόφαση - όπως έχουμε ήδη επισημάνει - δεν υπήρξαν ούτε πνευματικά ούτε διαδικαστικά ιδανικές ώστε να θεμελιώσουν μια οριστική και καθολικά αποδεκτή απόφαση.

μεγάλη αλλά ετερογενή αυτή ομάδα ήταν ο φόβος μήπως κάτω από τον όρο “όμοούσιος” κρυβόταν η μοναρχιανική αίρεση... Σε όχι μικρό βαθμό συνετέλεσε στην υπογραφή η παρουσία του αυτοκράτορα και η απειλή της εξορίας...»

Το παραπάνω απόσπασμα φωτίζει τον προβληματικό τρόπο με τον οποίο παρήχθη το κείμενο του Συμβόλου: η θεολογική ωριμότητα

Νωπογραφία της Α' Οικουμενικής Συνόδου, Sistine Salon, Βατικανό

Η ίδια η ιστορική συνέχεια απέδειξε ότι η «νίκη» των αντι-Αρειανών στη Νίκαια ήταν μάλλον εύθραυστη.

Ο Γ. Χατζηαντωνίου παρατηρεί χαρακτηριστικά σχετικά με το τέλος των εργασιών της Συνόδου:

«Ο τερματισμός των εργασιών της δίνει από την πρώτη όψη την εντύπωση ότι η παράταξη του Αλεξάνδρου πέτυχε μια ολοκληρωτική νίκη. Δεν είχε όμως στέρεα βάση μια τέτοια εντύπωση... Οι παρατάξεις ήταν στην πραγματικότητα δύο μικρές μειοψηφίες, και ανάμεσά τους εκτεινόταν η μεγάλη κεντρική παράταξη των συντηρητικών... Εκείνο που κρατούσε ενωμένη τη

των συμμετεχόντων, η έντονη πολιτική πίεση και η γενικότερη ρευστότητα της εποχής καθιστούσαν δύσκολη μια ουσιαστική συναίνεση.

Το τελικό κείμενο που σήμερα αναγνωρίζουμε διαμορφώθηκε δεκαετίες αργότερα: ενδιάμεσα εμφανίστηκαν πλήθος παραλλαγών, ενώ η πολιτειακή εξουσία τότε έγερνε προς τη Νίκαια και πότε προς τον Άρειο. Έτσι, το ζήτημα όχι μόνο δεν είχε λήξει, αλλά παρέμεινε ανοιχτό και ιδιαίτερα ταραχώδες, δίνοντας αφορμή για συνεχείς θεολογικές και συνοδικές αντιπαραθέσεις.

Πράγματι, μόλις λίγους μήνες μετά την ολοκλήρωση της Συνόδου, άρχισε να γίνεται εμφανές ότι η αρειανική παράταξη δεν είχε καμιά

πρόθεση να παραιτηθεί από τη θεολογική της θέση. Ο Ευσέβιος Νικομηδείας και ο Θέογνις Νικαίας ανακάλεσαν την αποδοχή τους στο Σύμβολο, προκαλώντας την οργή του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου, ο οποίος - όπως σημειώνουν οι πηγές - δεν συνήθιζε να βλέπει τις αποφάσεις του να αμφισβητούνται.

Αμφότεροι εξορίστηκαν, ενώ οι θέσεις τους δόθηκαν σε επισκόπους πιστούς στη Νίκαια.

Η “νίκη” της Νικαίας αποδείχθηκε ρηχή. Τα επόμενα πενήντα χρόνια η Εκκλησία θα εμπλακεί σε συνεχείς θεολογικές και συνοδικές συγκρούσεις, στις οποίες η κρατική εξουσία θα κινείται πότε προς τους Ομοουσιανούς και πότε προς τους Αρειανίζοντες.

Ενδιάμεσα προέκυψαν πλήθος εναλλακτικών Συμβόλων - Νικομηδείας, Σελευκείας, Σαρδικής, Ρίμινι, Κωνσταντινουπόλεως - τα οποία μαρτυρούν τον εκκλησιαστικό και πολιτικό αναβρασμό.

Το τελικό κείμενο του Συμβόλου της Πίστεως, όπως το γνωρίζουμε σήμερα (μαζί με τις διατυπώσεις περί του Αγίου Πνεύματος και τις λοιπές προσθήκες), καθιερώθηκε μόλις στη Β΄ Οικουμενική Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως το 381 μ.Χ. - δηλαδή **56 χρόνια** μετά τη Νίκαια.

Το κείμενο του 325 διαφέρει σημαντικά από το σημερινό, τόσο σε έκταση όσο και σε θεολογική στόχευση. Για τον λόγο αυτό παραθέτουμε ακριβώς το Σύμβολο όπως εκφωνήθηκε στη Νίκαια, χωρίς τις μεταγενέστερες προσθήκες, ώστε να γίνει σαφής η ιστορική του μορφή και η απόσταση από το μεταγενέστερο “Νικαιο-Κωνσταντινουπολίτικο” Σύμβολο.

Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι το κείμενο του 325 διαφέρει αισθητά από αυτό που σήμερα λειτουργεί ως καθολικά αναγνωρισμένο “Σύμβολο της Πίστεως”.

Σύμβολο Πίστεως, Νίκαια 325 μ.Χ.

Πιστεύομεν

*εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα,
πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν·*

*Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,
τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ,*

*γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ,
τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς,*

Θεὸν ἐκ Θεοῦ,

Φῶς ἐκ Φωτός,

Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ,

γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα,

ὁμοούσιον τῷ Πατρί,

δι’ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο

τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς·

τὸν δι’ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους

καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα,

καὶ σαρκωθέντα,

καὶ ἐνανθρωπήσαντα,

*παθόντα,
καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,
καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς,
καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.*

Καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Τοὺς δὲ λέγοντας·

«Ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν»,

καὶ «πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν»,

καὶ ὅτι «ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο»,

ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως

ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι,

ἢ κτιστόν,

ἢ τρεπτόν,

ἢ ἁλλοιωτόν

τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ -

ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία.

Σύνοδοι που ασχολήθηκαν με το Σύμβολο της Πίστεως

(με συνοπτική περιγραφή των αλλαγών)

Παρακάτω παρατίθενται όλες οι σύνοδοι - τοπικές και οικουμενικές - που ασχολήθηκαν άμεσα ή έμμεσα με το Σύμβολο της Πίστεως, είτε το συνέταξαν, είτε το συμπλήρωσαν, είτε το τροποποίησαν, είτε απαγόρευσαν αλλαγές. Το γεγονός ότι, παρά την απαγόρευση της Εφέσου, το Σύμβολο μεταβάλλεται σε δυτικές συνόδους αργότερα, προκαλεί το ερώτημα περί της φύσεως και της δεσμευτικότητας των συνοδικών διατυπώσεων· ζήτημα το οποίο θα συζητήσουμε αναλυτικά στη συνέχεια.

1. Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, Νίκαια (325)

Την συγκάλεσε ο Μέγας Κωνσταντίνος, προκειμένου να αποκαταστήσει την ενότητα της Εκκλησίας μετά την κρίση που προκάλεσε ο Αρειανισμός.

Κύρια σημεία

- Διαμόρφωση του πρώτου Συμβόλου της Πίστεως.
- Εισαγωγή του όρου “ὁμοούσιος” (ὁμοούσιον τῷ Πατρί).
- Καταδίκη του Αρείου.
- Ελάχιστη αναφορά στο Ἅγιο Πνεῦμα («Καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα»).

2. Τοπική Σύνοδος - Σαρδικής (343)

Συγκλήθηκε από τους αυτοκράτορες Κωνσταντίνο Β΄ και Κώνσταντα με σκοπό να λύσει την παρατεταμένη σύγκρουση Νικαίων - Αρειανών και να επανεξετάσει τις καθαιρέσεις επισκόπων.

Κύρια σημεία

- Προσπάθεια επαναβεβαίωσης της Νικαίας.
- Δεν εκδόθηκε νέο Σύμβολο.
- Απόρριψη ενδιάμεσων αντιαρειανικών συμβόλων.

3. Τοπική Σύνοδος - Αντιόχειας (341)

Συγκλήθηκε από τον Κωνσταντίνο Β΄, τότε ανοιχτά φιλοαρειανό **για να** παραχθεί «μέτρια» διατύπωση που θα καταργούσε τον όρο όμοουσιος της Νίκαιας.

Κύρια σημεία

- Σύνταξη πολλαπλών συμβόλων π.χ. *Μακρό Σύμβολο*.
- Απόπειρα αντικατάστασης της Νικαίας.
- Προκάλεσε δεκαετίες δογματικής σύγχυσης.

4. Α΄ Σύνοδος Σιρμίου (351)

Συγκλήθηκε από τον Κωνσταντίνο Β΄ με στόχο την αναζήτηση διατύπωσης που θα ικανοποιούσε τους αρειανούς και τους «ημιαρειανούς».

Κύρια σημεία

- Αντινικαϊκό σύμβολο.
- Αντικατάσταση του όμοουσιού με **όμοιούσιον ή άνόμοιον**.
- Σαφής προσπάθεια αναίρεσης της Νίκαιας.

5. Β΄ Οικουμενική Σύνοδος - Κωνσταντινούπολεως (381)

Συγκλήθηκε από τον Θεοδόσιο Α΄ **για να** τερματίσει τις αρειανικές παραλλαγές και να οριστικοποιήσει την ορθόδοξη πίστη.

Κύρια σημεία

- **Οριστικοποίηση του Συμβόλου** στη μορφή που χρησιμοποιούμε σήμερα.
- Ανάπτυξη του άρθρου για το Άγιο Πνεύμα.
- Προσθήκη άρθρων για: Εκκλησία, βάπτισμα, ανάσταση νεκρών, μέλλοντα αιώνα.
- Κατάργηση όλων των αντιαρειανικών τύπων.

6. Σύνοδος Εφέσου (431)

Συγκλήθηκε από τον Θεοδόσιο Β΄ **για να** κρίνει τη διδασκαλία Νεστορίου.

Κύρια σημεία

- Οριστική επικύρωση Νικαίας - Κωνσταντινούπολεως.
- **Ρητή απαγόρευση οποιασδήποτε προσθήκης ή αφαίρεσης στο Σύμβολο**.

Η διατύπωση αυτή αποτελεί σήμερα τη βάση της Ορθόδοξης επιχειρηματολογίας κατά του Filioque.

7. Σύνοδος Χαλκηδόνας (451)

Συγκλήθηκε από τον Μαρκιανό με σκοπό να επιλύσει τη διαμάχη μονοφυσιτισμού - διφυσιτισμού

Κύρια σημεία

- Επιβεβαίωση του Συμβόλου.
- Προσθήκη του Χαλκηδονείου Όρου («έν δύο φύσεσιν»). Δεν αποτελεί τμήμα του Συμβόλου, αλλά ουσιωδώς επηρεάζει την ερμηνεία του.

8. Β΄ Σύνοδος Κωνσταντινούπολεως (553)

Συγκλήθηκε από τον Ιουστινιανό **για να** καταπολεμήσει νεστοριανικές τάσεις που επέμεναν.

Κύρια σημεία

- Καμία αλλαγή στο Σύμβολο.
- Χριστολογικές διευκρινίσεις και αντικρούσεις νεστοριανισμού.

9. Γ΄ Σύνοδος Κωνσταντινούπολεως (680–681)

Συγκλήθηκε από τον Κωνσταντίνο Δ΄ **για να** επιλυθεί το ζήτημα του Μονοθελητισμού.

Κύρια σημεία

- Καταδίκη του Μονοθελητισμού.
- Διατύπωση δύο θελήσεων στον Χριστό.
- Δεν μεταβάλλει το Σύμβολο.

10. Β΄ Σύνοδος Νίκαιας (787)

Συγκλήθηκε από την αυτοκράτειρα Ειρήνη και τον Κωνσταντίνο ΣΤ΄ **για το** ζήτημα των εικόνων (εικονομαχία).

Κύρια σημεία

- Επιβεβαίωση του Συμβόλου χωρίς αλλαγές.
- Ασχολείται αποκλειστικά με το θέμα των εικόνων.

11. Το Filioque - Σύνοδοι της Δύσης (589 και εξής)

Πρώτη επίσημη εμφάνιση: Σύνοδος Τολέδο (589). **Την συγκάλεσε** το Βασίλειο των Βησιγότθων (Βασιλιάς Ρεκαρέδος).

Κύρια σημεία

- Προσθήκη: «ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορευόμενον».
- Σταδιακή αποδοχή από τη Δυτική Εκκλησία.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρεί ότι η προσθήκη:

α) παραβιάζει την απαγόρευση της Εφέσου (431),

β) αλλοιώνει την τριαδολογική διδασκαλία,

γ) υπονομεύει τον συνοδικό χαρακτήρα της δογματικής παράδοσης.

Το εύλογο ερώτημα, ωστόσο, είναι: **Αν οι συνοδικές διατυπώσεις είναι αλάθητες και αμετάβλητες, πώς προέκυψαν τόσες τροποποιήσεις πριν την Εφεσιανή απαγόρευση; Τι μπορούμε να συμπεράνουμε**

Το Σύμβολο της Πίστεως είναι ένα κείμενο που αρχίζει να διαμορφώνεται το 325 μ.Χ. και συνεχίζει να απασχολεί διαδοχικές συνόδους, οι οποίες το τροποποιούν, το επεξηγούν, προσθέτουν ή αφαιρούν στοιχεία έως και τον 6ο αιώνα (589 μ.Χ.).

Ιστορικά, είναι βέβαιο ότι όλη αυτή η διαδικασία εξελίχθηκε υπό **άμεση εποπτεία και επιβολή της πολιτείας**, η οποία δεν είχε πνευματικά αλλά είχε κυρίως πολιτικά κριτήρια.

Πολύ σωστά παρατηρεί ο Γ. Χατζηαντωνίου ότι:

«Η πολιτεία ήταν εκείνη που έθεσε το ζήτημα, το ανακινούσε, το κατηύθυνε, το τροποποιούσε και τελικά επέβαλε» αυτό που σήμερα θεωρείται δεδομένο.

Εύλογα τίθεται ακόμα ένα ερώτημα:

Μπορεί ένα κείμενο που διαμορφώθηκε μέσα από τέτοια ιστορική και πολιτική διεργασία να θεωρηθεί ότι εκφράζει αυτούσιο τον γραπτό Λόγο του Θεού, ώστε να αποτελέσει βάση πίστης;

Παρουσιάζουμε τρεις οπτικές:

- **Παραδοσιακή εκκλησιαστική (Ορθόδοξη - Καθολική)**

Η Εκκλησία θεωρεί ότι, παρά την πολιτική

α;

- **Ιστορικό - κριτική προσέγγιση**

Αυτή η οπτική διαπιστώνει ότι το Σύμβολο της Πίστεως είναι προϊόν:

1. συγκρούσεων,
2. θεολογικών σχολών,
3. πολιτικών πιέσεων,
4. συμβιβασμών και
5. διαδοχικών επεξεργασιών.

Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εκφράζει άμεσα τον Λόγο του Θεού, αλλά αποτυπώνει την ιστορικά επικρατούσα ερμηνεία υπό συνθήκες μεγάλης αναταραχής και σύγχυσης. Η εγκυρότητά του, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, εντοπίζεται στην ιστορική του λειτουργία ως εργαλείο ενότητας και όχι στην θε-

Η Πέμπτη Οικουμενική Σύνοδος (η Δεύτερη Σύνοδος της Κωνσταντινούπολης). V. Surikov, λεπτομέρεια. 1876

επιρροή και τις ιστορικές συνθήκες, το **Άγιο Πνεύμα** κατεύθυνε το σύνολο της εκκλησιαστικής συνείδησης ώστε να διατυπώσει ορθά το δόγμα.

Οι Σύνοδοι δεν θεωρούνται πολιτικά έργα, αλλά εργαλεία διαφύλαξης της αλήθειας μέσα στη ζωή της Εκκλησίας.

Σύμφωνα με αυτή την οπτική, οι αλλαγές δεν μειώνουν την εγκυρότητα, αλλά εκφράζουν την «οδηγία» του Θεού μέσα στην ιστορία.

Πλεονέκτημα: διασφαλίζει θεολογική συνοχή με την παράδοση.

Μειονέκτημα: δεν εξηγεί επαρκώς τον ρόλο της πολιτείας ούτε τις εσωτερικές αντιφάσεις των αποφάσεων των συνόδων. Πώς είναι δυνατόν το Άγιο Πνεύμα να παρέχει κάθε φορά διαφορετική εμπνευσμένη οδηγία

όπνευστη προέλευσή του.

Πλεονέκτημα: εξηγεί πλήρως την ιστορική πραγματικότητα.

Μειονέκτημα: δεν παρέχει πνευματικό θεμέλιο, καθώς η ιστορική εξέλιξη δεν εξασφαλίζει θεία καθοδήγηση.

- **Αμιγώς βιβλική – sola Scriptura**

Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, η **Αγία Γραφή** είναι το μοναδικό θεόπνευστο αξίωμα, και κάθε δόγμα πρέπει να κρίνεται αποκλειστικά σε σχέση με αυτήν. Οι Σύνοδοι έχουν ιστορική σημασία αλλά όχι θεόπνευστη αυθεντία.

Ένα κείμενο που διαμορφώθηκε υπό **πολιτικές πιέσεις, απειλές, εξορίες, καθαιρέσεις** με διαδοχικές προσθαφαιρέσεις επί πάνω από 250 χρόνια δεν μπορεί από μόνο του να αξιώνει ότι εκφράζει τον Λόγο του Θεού.

Αξιολογείται μόνο στο μέτρο που συμφωνεί με την Αγία Γραφή.

Πλεονέκτημα: παρέχει στέρεο κριτήριο αξιολόγησης.

Μειονέκτημα: οδηγεί σε σύγκρουση με την εκκλησιαστική παράδοση, η οποία συχνά δεν συμβαδίζει με τη Βίβλο.

Το Σύμβολο της Πίστεως και η Μεταρρύθμιση

Η ιστορική πορεία διαμόρφωσης του Συμβόλου δείχνει ότι, παρά τη σαφή διακήρυξη της Μεταρρύθμισης περί **sola Scriptura**, οι πρωτεργάτες της επέλεξαν να διατηρήσουν το Νικαιο-Κωνσταντινουπολίτικο Σύμβολο σχεδόν αμετάβλητο. Αυτό δημιουργεί το κρίσιμο ερώτημα:

Για ποιο λόγο οι Μεταρρυθμιστές διατήρησαν ένα κείμενο που δεν προέρχεται άμεσα από την Αγία Γραφή, αλλά από συνοδικές διαδικασίες επηρεασμένες από πολιτικές και φιλοσοφικές συνθήκες;

A. Παράγοντες που συνέβαλαν στη διατήρηση του Συμβόλου

- **Εκκλησιολογική συνέχεια**
- **Η Μεταρρύθμιση** δεν αυτοκατανοήθηκε ως ρήξη με την καθολική Εκκλησία, αλλά ως προσπάθεια αποκατάστασης της αποστολικής πίστης. Η πλήρης απόρριψη των οικουμενικών συμβόλων θα θεωρούνταν ρήξη με ολόκληρη την ιστορία της Εκκλησίας.
- **Αποφυγή δογματικών παρεξηγήσεων**
Η απόρριψη της Νίκαιας ή της Χαλκηδόνας θα άφηνε περιθώριο για κατηγορίες περί επιστροφής στον Αρειανισμό ή τον Νεστοριανισμό. Η διατήρηση του Συμβόλου λειτουργούσε ως «θεολογικός φραγμός».
- **Προσκόλληση στην παραδοσιακή γλώσσα της Εκκλησίας**
Παρά την επιστροφή στη Γραφή, οι Μεταρρυθμιστές δεν κατήργησαν πλήρως τους μεταφυσικούς όρους που είχαν υιοθετήσει οι Πατέρες. Οι έννοιες όπως «ουσία», «υπόσταση» και τα χριστολογικά σχήματα συνέχιζαν να θεωρούνται χρήσιμα θεολογικά εργαλεία.

• **Ποιμαντική σκοπιμότητα**

Το Σύμβολο, παγιωμένο στην εκκλησιαστική συνείδηση επί πολλούς αιώνες, παρείχε ενότητα και σταθερότητα στον λαό. Η κατάργησή του θα προκαλούσε σύγχυση και πιθανές εσωτερικές κρίσεις.

B. Βιβλική παράμετρος και το ζήτημα της αυθεντίας

Παρά την ιστορική βαρύτητα του Συμβόλου, θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η **Αγία Γραφή** δεν περιέχει κάποιο επίσημο, δεσμευτικό “Σύμβολο Πίστεως” ούτε παρου-

σιάζει τον χριστολογικό λόγο με μεταφυσικούς όρους ή φιλοσοφικές κατηγορίες περί «αιτίου» και «ουσίας», και παράγωγο αυτών τον Διφυσιτισμό. Η θεολογία των Συνόδων αποτελεί μεταγενέστερη προσπάθεια συστηματοποίησης και όχι αυτοτελή βιβλική διδασκαλία.

Η βιβλική μαρτυρία δείχνει ότι ο Ιησούς Χριστός ουδέποτε προέβη σε δογματικούς συμβιβασμούς για να καταστήσει το μήνυμά Του πιο αποδεκτό. Όταν οι μαθητές Του θεώρησαν τον λόγο Του «σκληρόν» (Ιω. 6:60), Εκείνος δεν αναδιατύπωσε τη διδασκαλία Του, αλλά ρώτησε προκλητικά:

«Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;» (Ιω. 6:67)

Η στάση αυτή καθιστά σαφές ότι η αλήθεια δεν καθορίζεται βάσει της αποδοχής της κοινότητας αλλά βάσει της θείας αποκαλύψεως. Η συνοδική ιστορία του Συμβόλου της Πίστεως αναδεικνύει μια μακρά διαδικασία διατυπώσεων, αναθεωρήσεων και προσαρμογών, η οποία δεν μπορεί να εξισωθεί με τη θεοπνευστία της Γραφής.

Η επιλογή της Μεταρρύθμισης να διατηρήσει το Σύμβολο συνιστά έναν συμβιβασμό ιστορικής και ποιμαντικής φύσης, ο οποίος, όμως, δεν έχει θέση στα ίδια τα ζητήματα της Πίστεως.

Η αναφορά αυτή γίνεται ακόμη πιο κατανοητή αν σκεφθούμε τους μάρτυρες που θυσιάστηκαν στις ρωμαϊκές αρένες ή τους τρεις παίδες εν καμίνω· και εκείνοι θα μπορούσαν να συμβιβασθούν, να επιβιώσουν και να προστατεύσουν τις οικογένειες και την περιουσία τους. Όμως, δεν το έπραξαν. Τα θέματα της Πίστεως, όπως δείχνει η ιστορία και η βιβλική παράδοση, δεν επιτρέπουν συμβιβασμούς· η αλήθεια της Πίστεως υπερβαίνει κάθε προσωπικό ή κοινωνικό συμφέρον. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, η διατήρηση του Συμβόλου από τη Μεταρρύθμιση πρέπει να κατανοηθεί ως επηρεασμένη από την κοσμική νοοτροπία παρά την διακήρυξη της ότι η τελική αυθεντία είναι η Αγία Γραφή.

Παραμένει ανοικτό το ερώτημα:

Σε ποιο βαθμό ένα κείμενο που προέκυψε μέσα από ανθρώπινες, συχνά πολιτικές και φιλοσοφικές διεργασίες, μπορεί να λειτουργεί ως τελικός κανόνας πίστεως;

Για όποιον ακολουθεί τη **sola Scriptura**, (μόνο η Γραφή) η απάντηση είναι ότι κάθε συνοδικό κείμενο αξιολογείται αποκλειστικά στο μέτρο που συμφωνεί με την Αγία Γραφή και όχι εξαιτίας της ιστορικής του παράδοσης.

Στο επόμενο: Πως και γιατί, μαζί με το Σύμβολο επικράτησε για αιώνες ο διφυσιτισμός.

"Εσείς ρωτάτε, εμείς απαντάμε"

με φως από την Αγία Γραφή και την έγκυρη επιστήμη

Αυτή η στήλη έχει σκοπό να απαντά στις ερωτήσεις σας με απλά και κατανοητά λόγια. Έμπειροι εργάτες του Ευαγγελίου, με βάση την Αγία Γραφή αλλά και την έγκυρη επιστημονική γνώση, σας προσφέρουν ουσιαστικές και τεκμηριωμένες απαντήσεις.

*Απεικόνιση του Ιησού Χριστού
με μακριά μαλλιά
Απαντά ο Αντώνης Δ. Περιάλης*

Ερώτηση

Παρατηρούμε ότι σε έργα διάσημων ζωγράφων αλλά και άλλων, εκτός του ότι απεικονίζουν τον Χριστό και τους μαθητές συχνά ξανθούς, τους παρουσιάζουν και με μακριά μαλλιά, σαν γυναικεία. Το ίδιο βλέπουμε και σε εικόνες στις εκκλησίες αλλά και σε δημόσια κτίρια. Το ερώτημα λοιπόν είναι:

«είχε ο Χριστός πραγματικά μακριά μαλλιά ή πρόκειται για καλλιτεχνική φαντασία;»

Ο Παύλος όμως γράφει ξεκάθαρα:

«Οὐδὲ ἡ φύσις αὐτὴ διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἄνθρωπος μὲν ἔστιν ἀνὴρ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστίν;» (Α΄ Κορ. 11:14)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η εικονογραφική παράσταση του Χριστού με μακριά, συχνά ανοιχτόχρωμα μαλλιά είναι προϊόν **καλλιτεχνικής παράδοσης** και **συμβολισμού**, όχι ιστορικής περιγραφής. Δεν υπάρχουν σύγχρονες μαρτυρίες για την εξωτερική εμφάνιση του Ιησού, ούτε η Καινή Διαθήκη αναφέρει κάτι για το μήκος των μαλλιών του. Όμως ο λόγος του Παύλου στην Α΄ Κορινθίους 11:14-15 αντιτίθεται ρητά στην εικόνα του Χριστού με μακριά μαλλιά. Η δήλωση ότι το μακρύ μαλλί σε άνδρα είναι «ατιμία» στηρίζεται στο θέλημα του Θεού όπως εκφράζεται στον Λόγο του όπου η διάκριση των φύλων στην **κόμη** και στην **ενδυμασία** είχε ιδιαίτερη σημασία, ήδη από την Παλαιά Διαθήκη (Δευτ. 22:5). Γι' αυτό και ο Απόστολος Παύλος - όχι λόγω απλής πολιτισμικής συνήθειας, αλλά ως

έκφραση της τάξης που θέλει ο Θεός - αναφέρεται τόσο στα μαλλιά της γυναίκας όσο και του άνδρα στο ίδιο κεφάλαιο (Α΄ Κορ. 11:3-16).

Γιατί λοιπόν οι καλλιτέχνες παρουσίασαν τον Χριστό με μακριά μαλλιά;

Οι ιστορικοί της τέχνης υποστηρίζουν ότι αυτό οφείλεται κυρίως σε δύο πηγές επιρροής:

1. Ελληνορωμαϊκή και Βυζαντινή εικονογραφική παράδοση

Στην τέχνη της εποχής, τα μακριά μαλλιά συχνά δήλωναν, αγιότητα, σοφία, και πνευματικότητα. Οι καλλιτέχνες υιοθέτησαν αυτό το πρότυπο για να αποδώσουν τον Χριστό ως θεϊκή μορφή στην εποχή τους αλλά απέτυχαν να αποτυπώσουν την ιστορική πραγματικότητα.

2. Σύγχυση του όρου "Ναζωραίος" με τον "Ναζηραίο"

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι οι καλλιτέχνες επηρεάστηκαν από την εβραϊκή παράδοση του Ναζηραίου (Αριθμοί 6:1-21), όπου οι αφιερωμένοι στο Θεό δεν έκοβαν τα μαλλιά τους όπως ο Σαμψών. Όμως αυτό είναι **λανθασμένη σύνδεση**. Ο Χριστός λέγεται **Ναζωραίος** επειδή κατάγεται από τη Ναζαρέτ (Ματθ. 2:23). Δεν ήταν **Ναζηραίος**, αφού οι Ναζηραίοι δεν έπιναν κρασί, ενώ ο Χριστός ήπια τόσο στον γάμο της Κανά όσο και στον Μυστικό Δείπνο. Άρα **δεν υπάρχει λόγος να είχε μακριά μαλλιά λόγω κάποιας "ναζηραϊκής αφιέρωσης"**.

Πώς ήταν στην πραγματικότητα οι άνδρες της εποχής του Ιησού;

Αυτό το γνωρίζουμε από τις απεικονίσεις της εποχής (τοιχογραφίες, γλυπτά, νομίσματα), την σκελετολογική και ανθρωπολογική έρευνα, και εβραϊκές και ρωμαϊκές πηγές. Όλες δείχνουν ότι οι **Ιουδαίοι άνδρες του 1ου αιώνα είχαν κοντά ή μέτρια μαλλιά**. Αλλά και στις πρώτες χριστιανικές εικόνες και ψηφιδωτά

(από τον 3ο έως τον 5ο αιώνα μ.Χ.), ο Χριστός παρουσιάζεται με κοντά μαλλιά και συχνά χωρίς γένια.

Δείτε παρακάτω πρωιμότερες απεικονίσεις του Χριστού - από τις ρωμαϊκές κατακόμβες .

τα οποία οι πρώτοι Χριστιανοί μεταμόρφωσαν σε χριστιανικό σύμβολο σωτηρίας. Η συγκεκριμένη τοιχογραφία αναδεικνύει την έμφαση των πρώτων Χριστιανών στον Χριστό ως καθοδηγητή και προστάτη, και όχι απαραίτητα στη

Ο Καλός Ποιμένας

«Ο Καλός Ποιμένας»

Τοιχογραφία (fresco) από την **Κατακόμβη της Αγίας Δομιτίλλης** (Catacomb of Domitilla), Ρώμη, **τέλη 3ου - αρχές 4ου αιώνα μ.Χ.**

Η παράσταση απεικονίζει έναν νεαρό Χριστό χωρίς γενειάδα, κρατώντας ένα αρνί στον ώμο του, συμβολίζοντας την προστασία και τη φροντίδα του για το ποίμνιό Του.

Ο Καλός Ποιμένας αποτελεί κεντρικό μοτίβο στην πρώιμη χριστιανική τέχνη των κατακομβών, συνδέοντας την εικόνα του Χριστού με τη βιβλική έννοια του ποιμένα που φροντίζει τα πρόβατα (Ιωάννης 10:11). Το θέμα αντλεί επίσης έμπνευση από παγανιστικά / ρωμαϊκά μοτίβα του «κρίοφορου» (kriophoros),

μορφή του Σταυρωμένου Σωτήρα, όπως καθιερώθηκε μεταγενέστερα.

Η εικόνα αποκαταστάθηκε πρόσφατα από την **Ποντιφική Επιτροπή Ιερής Αρχαιολογίας** (Pontificia Commissione di Archeologia Sacra), αποκαλύπτοντας λεπτομέρειες που είχαν χαθεί με το πέρασμα του χρόνου.

«Ο Χριστός ανάμεσα στους Αποστόλους»

Τοιχογραφία από τις **Κατακόμβες της Αγίας Δομιτίλλης** (Catacomb of Domitilla), Ρώμη, **τέλη 3ου – αρχές 4ου αιώνα μ.Χ.**

Η παράσταση ανήκει στο πρώιμο χριστιανικό εικονογραφικό πρόγραμμα των κατακομβών και παρουσιάζει τον Χριστό καθιστό ως διδά-

σκαλο, πλαισιωμένο από τους μαθητές Του σε ημικυκλική διάταξη. Αποτελεί από τις αρχαιότερες γνωστές απεικονίσεις του Χριστού εν μέσω των Αποστόλων και μαρτυρεί τη διαμόρφωση της χριστολογικής εικονογραφίας στους πρώτους αιώνες.

Η τοιχογραφία αποκαταστάθηκε πρόσφατα από την **Ποντιφική Επιτροπή Ιερής Αρχαιολογίας** (Pontificia Commissione di Archeologia Sacra), αποκαλύπτοντας ζωηρότερα χρώματα

χείρημά για το πώς οι πρώτες απεικονίσεις διαφοροποιούνται από τις μεταγενέστερες και ενισχύει το ιστορικό πλαίσιο ότι οι σημερινές απεικονίσεις του Ιησού Χριστού είναι εσφαλμένες

Το ζήτημα αυτό αγγίζει και το θέμα της γνησιότητας της «Σινδόνης του Τορίνο»

Ένα επιπλέον στοιχείο που ενισχύει την άποψη ότι η Σινδόνη του Τορίνο προέρχεται από τον Μεσαίωνα και όχι από τον 1ο αιώνα

Ο Χριστός ανάμεσα στους Αποστόλους

και λεπτομέρειες που είχαν χαθεί με τον χρόνο.

Τι παρατηρούμε από τις δύο τοιχογραφίες:

Οι πρώιμες απεικονίσεις του Χριστού (3ος -4ος αι.) τον δείχνουν **νεαρό, χωρίς γενειάδα και με κοντά μαλλιά**, σε αντίθεση με τις μεταγενέστερες εικόνες του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης, όπου εμφανίζεται με μακριά μαλλιά και γένια.

Αυτό αντικατοπτρίζει **το διαφορετικό καλλιτεχνικό και θεολογικό πλαίσιο** των πρώτων Χριστιανών: η έμφαση είναι στον Χριστό ως διδάσκαλο, σωτήρα ή προστάτη (Good Shepherd), όχι απαραίτητα ως σταυρωμένο ή «μεγαλοπρεπή» σωτήρα.

Παρατηρείται ότι ο Χριστός απεικονίζεται με κοντά μαλλιά και χωρίς γενειάδα, όπως συνηθίζονταν στις πρώιμες κατακομβικές τοιχογραφίες, σε αντίθεση με τις μεταγενέστερες εικόνες όπου εμφανίζεται με μακριά μαλλιά και γένια.

Αυτό συνδέει **ευθέως την εικόνα με το επι-**

είναι η ίδια η μορφή που απεικονίζεται επάνω της.

Ο άνδρας της Σινδόνης παρουσιάζεται με μακριά, ίσια μαλλιά, συμμετρικά χωρισμένα στη μέση, χαρακτηριστικό που ταιριάζει απόλυτα στο μεσαιωνικό εικονογραφικό πρότυπο του Χριστού, όπως αυτό διαμορφώθηκε από τον 10ο έως τον 14ο αιώνα.

Αντίθετα, όλα τα ανθρωπολογικά δεδομένα για την Ιουδαία του 1ου αιώνα δείχνουν ότι οι άνδρες της εποχής - και επομένως και ο Ιησούς - είχαν συνήθως κοντά ή μέτρια μαλλιά, καθώς τα μακριά μαλλιά θεωρούνταν απρεπή για άνδρα (Α΄ Κορ. 11:14) και δεν ανταποκρίνονταν στα εβραϊκά ήθη.

Αν η εικόνα της Σινδόνης προερχόταν πράγματι από το αποτύπωμα του νεκρού σώματος του Ιησού, θα απεικόνιζε την πραγματική, ιστορική του εμφάνιση, όχι την αισθητική της ευρωπαϊκής μεσαιωνικής τέχνης. Η αναντιστοιχία

αυτή, σε συνδυασμό με την ραδιοχρονολόγηση του υφάσματος που έγινε το 1988 δείχνει τον 13ο -14ο αιώνα, καθιστά ιδιαίτερα πιθανό ότι η Σινδόνη αποτελεί μεσαιωνική δημιουργία και όχι αυθεντικό ταφικό σάβανο του Χριστού.

Από τον 6ο αιώνα και έπειτα, τόσο στην ανατολική όσο και στη δυτική χριστιανική τέχνη, επικράτησε σταδιακά η μορφή του Χριστού με μακριά μαλλιά και γενειάδα.

Η αλλαγή αυτή δεν προέκυψε από κάποια νέα ιστορική πληροφορία ή από ανακάλυψη πιο «αυθεντικής» απεικόνισης, αλλά από την ανάπτυξη συγκεκριμένης εικονογραφικής παράδοσης που διαμορφώθηκε στην εποχή τους και έμεινε μέχρι σε εμάς.

Αλλά αυτή η απεικόνιση δεν έχει σχέση με

Ένας εγκταφικός πίνακας με τίτλο "Άβγαρος της Έδεσσης" που λαμβάνει το Μανδήλιο από τον Θαυδάιο

την πραγματικότητα και την αλήθεια που είναι το βασικό στοιχείο σε κάθε τι που αναφέρεται στον Θεό..

Σημαντικό ρόλο φαίνεται πως έπαιξαν δύο στοιχεία:

1. Το Μανδήλιον της Έδεσσας

Ένα από τα πιο γνωστά «αχειροποίητα» αντικείμενα της χριστιανικής παράδοσης. Αν και η ιστορική του αυθεντικότητα αμφισβητείται έντονα, η εικονογραφική επιρροή του υπήρξε τεράστια.

Παρουσίαζε έναν γενειοφόρο Χριστό με μακριά μαλλιά, σε μια μορφή που θεωρήθηκε «επική» και άρχισε να αναπαράγεται χωρίς αμφισβήτηση.

2. Η Σινδόνη του Τορίνο

Αν και η ραδιοχρονολόγηση του 1988 την τοποθέτησε στον Μεσαίωνα, η επίδρασή της στη λαϊκή νοοτροπία και στην τέχνη υπήρξε καθοριστική. Η μορφή του άνδρα της Σινδόνης - μακριά μαλλιά, γενειάδα, χαρακτηριστική όψη - επηρέασε σημαντικά τους καλλιτέχνες από τον Μεσαίωνα και έπειτα, ενισχύοντας το ήδη διαμορφωμένο πρότυπο.

Συμπέρασμα

Η απεικόνιση του Χριστού με μακριά μαλλιά και γενειάδα δεν στηρίζεται σε ιστορικά δεδομένα ούτε σε σύγχρονες μαρτυρίες της εποχής Του. Αντίθετα, προκύπτει από την καλλιτεχνική εξέλιξη, τους συμβολισμούς, τις τοπικές παραδόσεις και τη θεολογική ανάγκη της Εκκλησίας να καθιερώσει μια σταθερή και αναγνωρίσιμη εικόνα του Χριστού.

Οι πρώτες χριστιανικές απεικονίσεις - του 3ου, 4ου και 5ου αιώνα - δείχνουν κάτι εντελώς διαφορετικό: ο Χριστός ως νεαρός άνδρας με κοντά μαλλιά, συχνά ξυρισμένος ή με ελάχιστη γενειάδα, όπως ακριβώς ήταν οι άνδρες της εποχής Του στον ελληνορωμαϊκό κόσμο.

Συνεπώς, η νεότερη εικόνα με τα μακριά μαλλιά δεν αποτυπώνει την ιστορική πραγματικότητα, αλλά την καλλιτεχνική και θρησκευτική εξέλιξη των μεταγενέστερων αιώνων που όμως δεν έχει σχέση με την αλήθεια..

Οι καλλιτέχνες στόχευαν να παρουσιάσουν ένα Ιησού, μεγαλοπρεπή, σοβαρό, ιερό και οικείο στους πιστούς της εποχής τους. Όμως η εικόνα που δημιούργησαν δεν ήταν η αληθινή και κακώς ότι δεν είναι αληθινό το χρησιμοποιούμε σήμερα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- *The Good Shepherd* (fresco), Catacomb of Domitilla, Rome, late 3rd – early 4th century AD — early Christian funerary art. Photo: Pontificia Commissione di Archeologia Sacra / Wikimedia Commons. Visual Resource Collections, History of Art Department, University of Michigan Library, Image Record ID 900187. Pontificia Commissione di Archeologia Sacra. Christ among His Apostles (fresco). Catacomb of Domitilla, Rome, late 3rd–early 4th century. Image available via Wikimedia Commons.
- Βλ. Joan E. Taylor, *What Did Jesus Look Like?* (Bloomsbury, 2018), όπου παρουσιάζονται τα ανθρωπολογικά δεδομένα για την εμφάνιση των Ιουδαίων του 1ου αιώνα. Πρβλ. Robin M. Jensen, *Understanding Early Christian Art* (Routledge, 2000), για τις πρώιμες απεικονίσεις του Χριστού με κοντά μαλλιά. Για τη ραδιοχρονολόγηση της Σινδόνης, βλ. P.E. Damon et al., "Radiocarbon Dating of the Shroud of Turin," *Nature* 337 (1989), 611–615.

Εκκλησιαστικά

• 74 η Τακτική Γενική Συνέλευση Κοινωνίας Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών

Το τριήμερο από 23 - 25 Οκτωβρίου 2025, πραγματοποιήθηκε η ετήσια Γενική Συνέλευση των Εκκλησιών μας στο Σούνιο, με συμμετοχή πλήθους αντιπροσώπων και παρατηρητών.

Κατά τις εργασίες της Συνέλευσης ελήφθησαν από κοινού αποφάσεις σχετικές με την πορεία των εκκλησιών μας με πνεύμα ομοθυμίας και αδελφικής αγάπης.

Παρουσιάστηκαν πνευματικά θέματα προς

την Κοινή Συνάντηση Ομίλων Νέων των Εκκλησιών μας. Το πρόγραμμα περιείχε πλούσια υμνωδία με τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Ακολούθησε σύντομο πνευματικό μήνυμα από τον Γιάννη Τοράκη και στη συνέχεια ένα μικρό κέρασμα από την αδελφική εκκλησία και κοινωνία μεταξύ μας.

Ευχαριστούμε τους αδελφούς της ΕΕΕ Αλίμου για τον κόπο της αγάπης τους και προσευχόμαστε να καρποφορεί κάθε προσπάθεια που γίνεται για Εκείνον.

οικοδομή των συμμετεχόντων και δόθηκε η ευκαιρία σε όλες τις εκκλησίες να παρουσιάσουν τη δραστηριότητά τους, τα νέα τους καθώς και τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στο περιβάλλον που δραστηριοποιούνται.

Συμμετείχαν περισσότεροι από 50 εκπρόσωποι και παρατηρητές, εκπροσωπώντας 35 εκκλησίες. Η Δόξα για όλα αυτά ανήκει στον Ιησού Χριστό.

• Κοινή Συνάντηση Ομίλων Νέων της ΚΕΕΕ

Το Σάββατο 29 Νοεμβρίου 2025, η Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία Αλίμου, φιλοξένησε

• Χριστουγεννιάτικο Παιδικό Πρόγραμμα στην ΕΕΕ Νικαίας

Το Σάββατο 06 Δεκεμβρίου 2025, πραγματοποιήθηκε χριστουγεννιάτικο παιδικό πρόγραμμα στην Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία Νικαίας, με συμμετοχή πολλών παιδιών τα οποία έτρεξαν, έπαιζαν και χάρηκαν με ποικίλες δραστηριότητες. Παράλληλα με όλα αυτά δόθηκε και το μήνυμα της Αγίας Γραφής με τον ιδιαίτερο τρόπο που αγγίζει μια παιδική ψυχή.

Προσευχόμαστε ο Κύριος να σκεπάζει με την αγάπη Του, τους νεαρούς βλαστούς μας και τις οικογένειές τους.

**Εκκλησίες της Κοινωνίας Ελεύθερων Ευαγγελικών Εκκλησιών Ελλάδας
Συναθροίσεις Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών
Μιλάμε για τον Χριστό, τον Σταυρωμένο και Αναστημένο!
Είσοδος Ελεύθερη για όλους**

ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ ΚΑΙ ΑΤΤΙΚΗΣ

- **Αθήνα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Αλκιβιάδου 3-5, Αθήνα 104 39, τηλ. 2108253771, 2108214876
- **Αιγάλεω:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 07:30-08:30 μ.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Γραβιάς 30, Αιγάλεω 122 43, τηλ. 2105909721
- **Άλιμος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τρίτη 08:00-09:00, Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Λακωνίας 30, Άλιμος 174 56, τηλ. 2109913373
- **Αμφιάλη:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τρίτη 07:00-08:00 μ.μ., Πέμπτη 07:00-08:00 μ.μ., Τσακάλωφ 4, Κερατσίνι 187 57, τηλ. 2104000078
- **Αρμενίων:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Ιγγλέση 25, Αθήνα 117 43
- **Λιπάσματα-Δραπετσώνα:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τρίτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Σάββατο 07.30-10.30 μ.μ. όμιλος νέων, Μισαηλίδη 28, Δραπετσώνα 186 48, τηλ. 2104627675
- **Μαρούσι:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τρίτη 08:00-09:00 μ.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Κανάρη 10, Μαρούσι 151 26, τηλ. 2108065796
- **Μελίσσια:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 07:00-08:30 Αθανασίου Διάκου 15, Μελίσσια 151 27, τηλ. 2108032464, 6972309399, 6977619568
- **Ν. Ιωνία:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Δευτέρα 07:00-08:00 μ.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Σόλωνος 3, Νέα Ιωνία 142 31 (Κοντά στον ηλεκτρικό σταθμό Πευκάκια), τηλ. 6932070403
- **Νίκαια:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 08:00-09:00 μ.μ., Τρίτη 08:00-09:00 μ.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Αμερικανίδων Κυριών & Βέροιας 2, Νίκαια 184 50, τηλ. 2104904844
- **Περιστέρι:** Κυριακή 11:00-12:30 π.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Αρκαδίου 47, Περιστέρι 121 32, τηλ. 2105758928
- **Πόρτο Ράφτη** (Βιβλικός Όμιλος κατ' οίκον): Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Χρυσήιδος 4, Πόρτο Ράφτη 190 03, τηλ. 2299073476
- **Σαλαμίνα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Παπαφλέσσα 9, Σαλαμίνα 189 02, τηλ. 2104656593
- **Χαλάνδρι:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Δευτέρα 07:00-08:00 μ.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Θησέως 6, Χαλάνδρι 152 32, τηλ. 2106818156 eeehal@yahoo.gr, YouTube
- **Συνάθροιση Μελέτης της Αγίας Γραφής και Προσευχής, Ωρωπός:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Δευτέρα 07:00-08:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Θηβών 2, Ωρωπός 190 15, τηλ. 2295030529, 2295032654, 6934562881

ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΛΛΑΔΑ

- **Αίγιο:** Κυριακή 10-11 π.μ., Στράτωνος 29, Αίγιο 251 00, τηλ. 6974753694
- **Αμαλιάδα:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. & 06:30-07:30 μ.μ., Τετάρτη 06:30-08:00 μ.μ., Ρήγα Φεραίου 86, Αμαλιάδα 272 00, τηλ. 2622023181, 2622027719
- **Άργος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Πέμπτη 07:00-08:00 μ.μ., Περιοχή Ξηρόβρυσης (Παλαιά οδός Τριπόλεως), 212 00, τηλ. 2751067787
- **Γαρίπα Μονοφατσίου Κρήτης:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Πέμπτη 06:00-08:00 μ.μ., Γαρίπα 703 00, τηλ. 2891093357
- **Γεωργικό Καρδίτσας:** Κυριακή 10:30- 11:30 π.μ., Πέμπτη 06:00-07:00 μ.μ., Γεωργικό 43100, τηλ. 2441036362, 2441036654
- **Ηράκλειο Κρήτης:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Ρόδων 33, Ηράκλειο 713 06, τηλ. 6944612028, 6977583914
- **Θερμησία Ερμιονίδας** (κατ' οίκον): Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 05:00-06:00 μ.μ. Θερμησία 210 51, τηλ. 2754041067, 2754041110, 6938656387
- **Καβάλα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 07:00-08:00 μ.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Κάρανου 27, Καβάλα 653 02, τηλ. 2510838363
- **Καινούργιο Φθιώτιδας:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Καινούργιο 350 09
- **Καλαμάτα:** Κυριακή 10:30-12:00 π.μ., Τρίτη 07:00-08:00 μ.μ., Πέμπτη 07:00-08:00 μ.μ., Φαρών 131, Καλαμάτα 241 00, τηλ. 2721084295, 6940728125
- **Καμίνια Πατρών:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. & 08:00-09:00 μ.μ., Τετάρτη 08:00-09:00 μ.μ., Παρασκευή 08:00-09:00 μ.μ., Καλλιθέας 9, Καμίνια 250 02

- **Κομοτηνή:** Κυριακή 10:30-12:30 μ.μ., Παρασκευή 07:00-09:00 μ.μ., Βοσπόρου 7, Κομοτηνή 691 00, τηλ. 2531027704, 6944591675, 932402706
- **Κόρινθος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 06:30-07:30 μ.μ., Σάββατο 07:00-08:00 μ.μ. Σίνα 68, Κόρινθος 201 00, τηλ. 2744065788, 6973993542
- **Λαμία:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Θεμιστοκλέους 17, Λαμία 35100
- **Λάρισα:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Πέμπτη 08:00-09:00 μ.μ., Γεωρ. Σεφέρη 123, Λάρισα 412 21
- **Μαυρομάτι Θηβών:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Μαυρομάτι 320 02, τηλ. 2262303013, 6948469634
- **Μυτιλήνη:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Αλκαίου 30, Μυτιλήνη 811 00, τηλ. 2251022612
- **Νεάπολη Κρήτης:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Βίτσι 12, Νεάπολη 724 00, τηλ. 2841032044 (Οικογ. Παναγιώτη Λουκάκη)
- **Νικολαΐκα Αιγίου:** Κυριακή 07:30-08:30 μ.μ., Τετάρτη 07:30-08:30 μ.μ., Νικολαΐκα 25100, τηλ. 2691081115
- **Προσοτσάνη Δράμας:** Κυριακή 11:00-12:00 π.μ., Παρασκευή 07:00-08:30 μ.μ., Καρατάσου, Προσοτσάνη 662 00, τηλ. 2521038748
- **Πτολεμαΐδα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Ιασονίδου 4, Πτολεμαΐδα 502 00, τηλ. 2461092794, 6948740373
- **Ρόδος:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:30 μ.μ., Κρητικά 29, Ρόδος 851 00 (Παραλιακή οδός προς Αεροδρόμιο), τηλ. 2241093331
- **Σπάρτη:** Κυριακή 10:30-12:00 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Χαμαρέτου 74, Σπάρτη 23100, eespartis@gmail.com, τηλ. 2731400369, 697043318
- **Τρίκαλα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 07:00-08:00 μ.μ., Πέμπτη 07:00-08:00 μ.μ., Βαλαωρίτου 4, Τρίκαλα 421 00, τηλ. 2431025273
- **Τρίκαλα:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ. & 7:00-8:00 μ.μ., Τρίτη 07:00-08:00 μ.μ., Θουκυδίδου 2, Τρίκαλα 421 00, τηλ. 2431072750
- **Φιλιατρά:** Κυριακή 10:00-11:00 π.μ., Παρασκευή 07:00-08:00 μ.μ., Επαρ.Οδ. Λιμενάριου-Χριστιάνων, Λιμενάρι 243 00, τηλ. 2761033397
- **Φραντζής Φθιώτιδας:** Φραντζής 35100, τηλ. 2231096327
- **Χανιά Κρήτης:** Κυριακή 10:30-11:30 π.μ., Τετάρτη 07:00-08:00 μ.μ., Κων. Μητσοτάκη 36 (& Α. Παπανδρέου 107), Χανιά 73132, τηλ. 2821056310

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

- **Καναδάς-Κεμπέκ,** Hellenic Gospel Free Church, τηλ. 514 337-8526, 7110 Av. de l'Épée, Montréal, QC H3N 2E1, Canada

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

- **Αυστραλία-Μελβούρνη (Κέντρο της πόλης),** Greek Free Evangelical Church City Centre Κυριακή 09:30-10:45 π.μ. (Ελληνική), Κυριακή 11:00-12:15 μ.μ. (Αγγλική), Τετάρτη 07:00-08:45 μ.μ. (Βιβλική Μελέτη στα Ελληνικά), Τετάρτη 07:30-08:30 μ.μ. (Βιβλική Μελέτη στα Αγγλικά), 161-167 Peel St, North Melbourne VIC 3051, Australia
- **Αυστραλία-Μελβούρνη (Oakleigh),** Greek Free Evangelical Church Melbourne: Oakleigh, Κυριακή 09:30-10:45 π.μ. (Ελληνική), 185 Warrigal Road, Oakleigh
- **Αυστραλία-Σύδνεϋ,** Greek Free Evangelical Church Sydney: Kingsgrove, Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. (Ελληνική), Κυριακή 10:00-11:00 π.μ. (Αγγλική), τηλ. 02 9503-0777 53 Kingsway, Kingsgrove NSW 2208, Australia
- **Αυστραλία-Αδελαΐδα,** Greek Free Church Adelaide: Renown Park, Κυριακή 09:30-10:30 π.μ. (Ελληνική), Κυριακή 06:00-07:00 μ.μ. (Ελληνική), Τετάρτη 07:30-08:45 (Βιβλική Μελέτη στα Ελληνικά), 59 Tait St, Renown Park SA 5008, Australia

Ο σύλλογος αιμοδοσίας της Κοινωνίας των Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών έχει ανάγκη ενίσχυσης σε φιάλες αίματος για να καλύψει τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για τους αδελφούς και τους συγγενείς τους. Τα στοιχεία του συλλόγου είναι: SE-ΑΕΕΕΕ, κωδικός 15149.

Προαιρετικές προσφορές για την ενίσχυση της ιεραποστολής της Κοινωνίας ΕΕΕ, μπορούν να κατατίθενται στην Τράπεζα Πειραιώς.
(IBAN GR8801715970006597104860123 BIC PIRBGRAA - ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ), με αιτιολογία κατάθεσης «Δωρεά για το Ιεραποστολικό ταμείο».

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ ΕΤΟΥΣ 2024.

Ευχαριστούμε από καρδιάς για τις εισφορές τους στο Ελεύθερο Βήμα κατά το έτος 2024 τους :

- ΕΕΕ ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ
- ΕΕΕ ΓΑΡΙΠΑΣ
- ΜΕΛΗ ΤΣΑΧΑΡΤΖΙΔΟΥ
- ΕΕΕ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
- ΕΕΕ Ν.ΙΩΝΙΑΣ
- ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ
- ΗΡΩ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ
- ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΟΛΙΟΥ
- ΣΟΦΙΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
- ΕΕΕ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
- ΕΕΕ ΑΙΓΑΛΕΩ
- ΕΕΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
- ΕΕΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- ΕΕΕ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ
- ΕΕΕ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ
- ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗ
- ΑΕΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΔΑΟΣ

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ ΕΤΟΥΣ_2024

Ευχαριστούμε από καρδιάς για τις εισφορές τους στην κατασκήνωση κατά το έτος 2024 τους :

- ΕΕΕ ΓΑΡΙΠΑΣ
- ΕΕΕ ΑΜΦΙΑΛΗΣ
- ΕΕΕ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ
- ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΜΠΑΛΙΑΡΗΣ
- ΟΡΕΣΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΣ
- ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΡΔΟΥΤΣΟΣ
- ΑΛΙΚΗ ΠΡΟΥΣΣΑΕΩΣ
- ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

**Τριμηνιαίο Χριστιανικό Περιοδικό
για Παιδιά & Εφήβους**

*των Παιδικών-Εφηβικών Προγραμμάτων
της Κοινωνίας Ελευθέρων Ευαγγελικών Εκκλησιών Ελλάδας*

Για να μη χανόμαστε...

Προφητικοί Στοχασμοί

Αποχριστιανισμός

Μεθοδικός. Συστηματικός. Οργανωμένος. Στις μέρες των Χριστουγέννων η αναπαράσταση της φάτνης, χάθηκε από πλατείες, βιτρίνες, αγορές. Από τις Εκκλησίες. Σαν στολίδι Χριστουγεννιάτικα δέντρα. Στα πλαστικά έλατα. Κι ακόμα, η λέξη Χριστούγεννα δεν αναφέρεται πια. Δε γράφεται. Δε προφέρεται. Αντικαταστάθηκε από το «Χ» που πρέπει να σημαίνει τώρα πια μια παραλλαγή της λέξης «Χριστούγεννα».

Η Κυριακή του Θεού, πέρασε στη διαχείριση των «αγορών». Κάποιες - αρχικά - αντιδράσεις. Υψώθηκαν κάποιες φωνές. Υποτονικές μερικές διαμαρτυρίες. Ο μοιραίος συμβιβασμός: Και κάποιες Κυριακές, διατηρήθη. Κάπου αργία. Αλλά όχι σ' όλη την Εποκράτεια. Ο Τουρισμός. Το κέρδος. Οι αγορές. Η Γερμανία του Β' Πολέμου, ξεκίνησε από την Αλσατία, Λωραίνι, Αυστρία, Σουδίτες, Σλοβάκους. Η σειρά της Τσεχίας. Η διάβαση στο Δαντσίχ. Αργά, συστηματικά, σαν το σχέδιο κατοικίας όπως το παρουσιάζει ο αρχιτέκτονας του.

Είναι μια μάχη που χάνεται; Που η Εκκλησία μόνο τη κατανόησε, αλλά δεν μπορεί ή δεν θέλει να αντιδράσει;. Παλιά η ιστορία. Χαμένο στο χρόνο το ξεκίνημά της. Το ευαγγέλιο του Σταυρού. Το Αίμα. Το «Τετέλεσται», Σωτηρία και δικαίωση. Αγιασμός και απολύτρωση. Η Εκκλησία παίρνει μηνύματα: Αποχριστιανισμός! Πρέπει κάτι να γίνει; Κάτι η Εκκλησία να κάμει; Θα χάσει και τούτη τη μάχη; Κύριε!

ΣΠ

ΤΕΥΧΟΣ 97

Ελεύθερο ΒΗΜΑ

Δ' Τρίμηνο

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
2025

ΕΤΟΣ 24ο

ΦΥΛΛΟ 97

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
Αλκιβιάδου 5, 104 39 Αθήνα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ
ΤΕΡΤΙΟΣ ΠΕΤΡΟΒΑΤΖΗΣ
ΜΑΝΟΣ ΔΑΜΙΑΝΑΚΗΣ

Αποστολή άρθρων και αλληλογραφία
eleftherovimakeee@gmail.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
VOLCANO, ΠΑΝ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
Μικράς Ασίας 76, Γουδή
Τηλ.: 2107708375, Fax: 2107487280
E-mail: Info@volcanograph.gr
www.volcanograph.gr

Αποστέλλεται δωρεάν
σε όποιον το ζητήσει

ΔΙΑΝΟΜΗ - ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ
Στυλ. Ρούσσος - Γ. Εσαγιάν

Συντηρείται με αυτοπροαίρετες
εισφορές των αναγνωστών του

Τραπεζικός Λογαριασμός :

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
Τράπεζα Πειραιώς
IBAN: GR8801715970006597104860123
BIC PIRBGRAA
«Δωρεά για το Ελεύθερο Βήμα»

Σε αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν στις
διορθώσεις, στο στήσιμο
και τη σελιδοποίηση οι:

Αρίσταρχος Σεϊμένης
Νίκος Ρούσσος

